

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

ДО ЗАХИСТУ

завідувач кафедри
туристичного бізнесу та
країнознавства

доц. Парфіненко А.Ю.



**Кваліфікаційна магістерська
робота**

на тему: «Перспективи розвитку спортивного туризму у
Харківській області»

Виконала: студентка 6 курсу, групи УТз-61
Спеціальності 242 «Туризм»

Філіментєва О.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник: к.іст.н., доц., Посохов І.С.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: к.г.н., доц. Ханова О.В.

(прізвище та ініціали)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Голова Екзаменаційної комісії

_____ (підпис)

Покоłodна М.М.

(прізвище та ініціали)

Харків – 2023 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи розвитку спортивного туризму	
1.1. Основні поняття, функції та місце спортивного туризму в класифікації туризму.....	6
1.2. Характеристика основних видів спортивного туризму.....	12
1.3. Нормативно-правова база розвитку спортивного туризму в Україні.....	16
1.4. Закордонний досвід розвитку спортивного туризму.....	21
РОЗДІЛ 2. Аналіз розвитку спортивного туризму у Харківській області	
2.1. Ресурсне забезпечення розвитку спортивного туризму.....	28
2.2. Інфраструктура спортивного туризму.....	35
2.3. Сучасний стан розвитку спортивного туризму.....	39
2.4. Проблеми розвитку спортивного туризму.....	44
РОЗДІЛ 3. Перспективи розвитку спортивного туризму у Харківській області	
3.1. Обґрунтування пріоритетних напрямків розвитку спортивного туризму.....	46
3.2. Впровадження нових маршрутів спортивного туризму.....	55
3.2.1. Маршрут водного туризму по р. Оріль.....	55
3.2.2. Маршрут трекінгового туризму «Шляхами Сковороди».....	62
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні в Україні лише 8% громадян користуються послугами туристичних компаній. Решта населення або самостійно планує свій відпочинок, або не може це зробити через економічні чи соціальні чинники. Спортивний туризм є важливим аспектом соціального туризму, який відображає тенденцію зростання інтересу до природи та екологічно свідомих практик. Цей інтерес безпосередньо пов'язаний з двома світовими тенденціями розвитку туризму - глобалізацією та екологізацією. Хоча стандартизовані високотехнологічні туристичні послуги продовжують розширюватися у всьому світі, також зростає попит на альтернативний туризм, такий як екологічний, активний, спортивний та екстремальний, як засіб диверсифікації.

Значення спортивного туризму у світовій індустрії туризму поступово зростає. У Глобальному звіті про пригодницький туризм за 2021 рік, проведеному ЮНВТО, було проведено дослідження, яке показало, що доходи від туризму, зосередженого на активних подорожах, склали величезні 263 мільярди доларів, що становить 18,7% від усіх доходів світового ринку туризму. Крім того, 42% усіх міжнародних мандрівників повідомили, що метою їхньої поїздки був активний або пригодницький туризм.

Об'єктом дослідження є спортивний туризм.

Предметом дослідження є особливості розвитку спортивного туризму у Харківській області.

Ступінь вивчення проблеми. Ознайомившись з науковою літературою з питань туризму, стає очевидним, що вивчення спортивного туризму є недостатнім. Тому вкрай актуальним є ґрунтовне обґрунтування, дослідження та макроекономічний аналіз структури та просторової організації спортивного туризму. Це включає розробку регіональної суспільно-географічної моделі, яка окреслює функціонування та розвиток цього сектору світової індустрії туризму на прикладі України.

Метою дослідження визначення стану розвитку та перспективних напрямків розвитку спортивного туризму у Харківській області.

Досягнення поставлених цілей вимагає вирішення наступних завдань:

- тлумачення та аналіз поняття «спортивний туризм»;
- визначити основні види спортивного туризму за різними показниками;
- вивчити законодавчу базу існування спортивного туризму в Україні;
- проаналізувати закордонний досвід розвитку спортивного туризму;
- визначити стан спортивних ресурсів Харківщини;
- дослідити стан інфраструктури спортивного туризму у Харківській області;
- проаналізувати стан розвитку спортивного туризму у Харківській області;
- визначити проблем та перспектив розвитку спортивного туризму у Харківській області;
- запропонувати нові маршрути зі спортивного туризму у Харківській області.

Методологічною базою дослідження є результати сучасного туризму, регіональної економіки, теорії управління, територіального маркетингу та менеджменту, а також ідеї та положення з питань розвитку туризму, викладені в державних документах України. Використання напрацювань українських та зарубіжних науковців у галузі менеджменту туризму на регіональному рівні.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у роботі використовуються різноманітні наукові методи. Ці методи включають аналіз і синтез, які використовуються для дослідження концепції «конкурентоспроможності» туристичної території. Це передбачає вивчення існуючих теорій і методів, наукових досягнень, пов'язаних зі створенням і розвитком туристичних зон, і пов'язаних із цим стратегічних питань, а також факторів, які визначають функцію туристичної зони. Крім того, структура та логіка використовуються для систематизації факторів, що впливають на зростання туризму в регіоні, і для ранжування туристичних районів. Крім

того, покращується взаємозв'язок різних складових туристичного комплексу в регіоні. Узагальнення також використовується в процесі уточнення таких понять, як «конкурентоспроможність», «територіальний ринок туристичних послуг», «система», «механізм управління», маркетинг «туристичної дестинації», що передбачає проведення маркетингового аналізу для оцінки поточного стану туризму в Україні. Факторний аналіз використано для визначення впливу різних факторів на рівень конкурентоспроможності туристичних регіонів України, а моделювання використано для розробки алгоритмів формування стратегії розвитку туристичних дестинацій Харківської області.

Робота складається з трьох розділів, 25 рисунків, 15 таблиць, 55 найменувань використаних джерел та літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Основні поняття, функції та місце спортивного туризму в класифікації туризму

На сьогоднішній день розроблено багато методів класифікації туризму. Це можна пояснити нечітким визначенням терміну «туризм». Згідно з положеннями Закону України "Про туризм" туризм класифікується за організаційною структурою та видом (стаття 4). Отже, туризм поділяється на міжнародний і внутрішній категорії, причому останній класифікується як далекий або близький залежно від географічної відстані. Туризм можна розділити на два основних види: міжнародний і внутрішній. Міжнародний туризм можна далі поділити на в'їзний туризм, який відноситься до іноземців, які відвідують Україну, та виїзний туризм, який стосується українських громадян, які подорожують за кордон. З іншого боку, внутрішній туризм – це подорожі громадян у межах своєї країни. Ці поїздки можуть здійснюватися з різних причин, таких як культурно-освітні, оздоровчі та медичні, релігійні чи спортивні цілі, а також можуть бути організовані для дітей, молоді, сімей тощо (як цитується в [1, с. 4]).

Залежно від того, як він організований, туризм можна розділити на два основних типи: організований і неорганізований туризм. Організований туризм можна далі класифікувати на два види: запланований і спонтанний. У плановому туризмі мандрівники слідує заздалегідь визначеним маршрутам за допомогою транспортних засобів, таких як автобуси, літаки, пароплави або поїзди. Зазвичай вони зупиняються у спеціально відведених готелях або кемпінгах, де їм надають харчування, ночівлю та гіда. У плановому туризмі існують також законодавчі вимоги, які повинні бути виконані для туристичної діяльності, такі як ліцензування та сертифікація.

Туризм можна класифікувати на різні види залежно від категорій осіб, які вирушають у ці подорожі: сімейний, молодіжний, дитячий, для людей похилого віку, для людей з обмеженими можливостями.

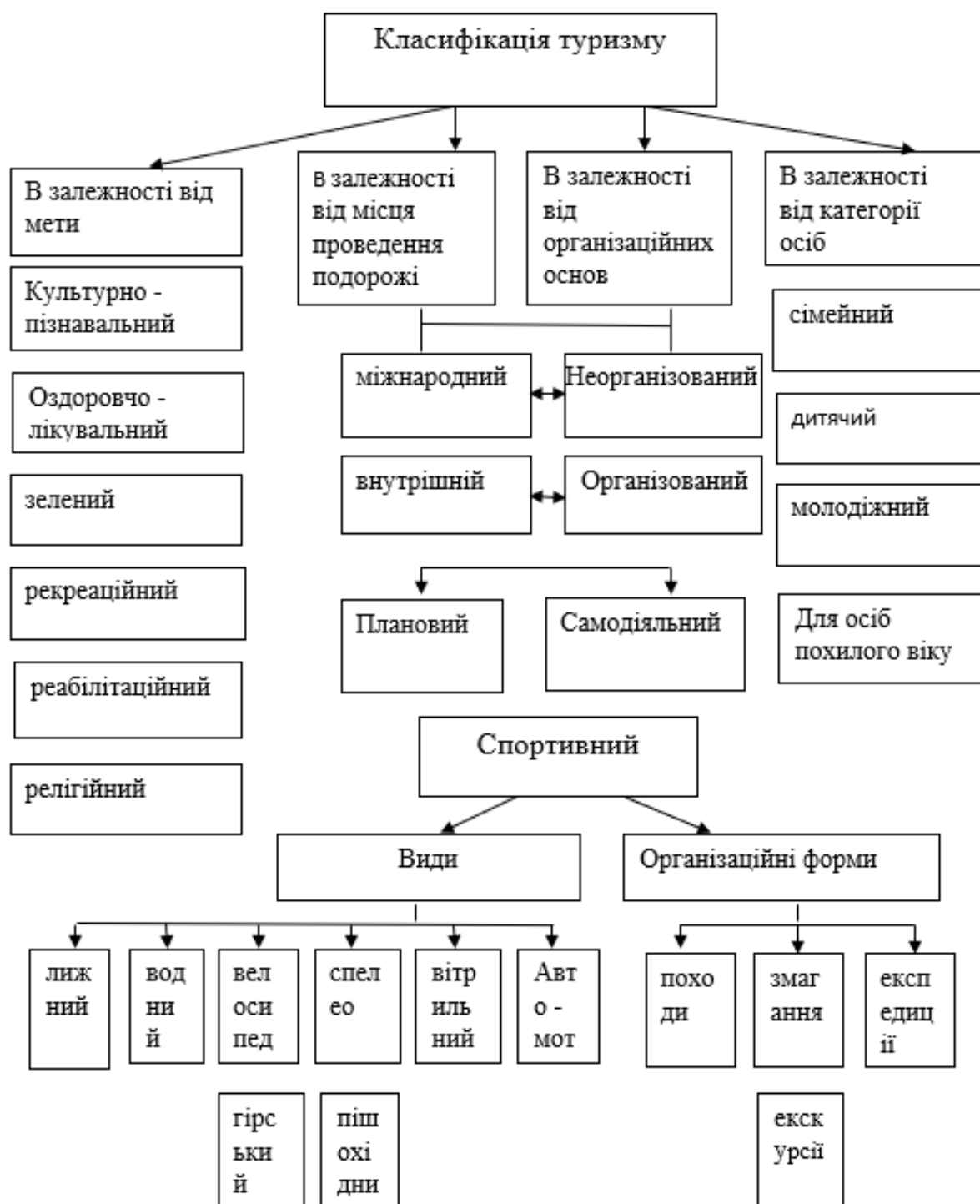


Рис. 1.1. Класифікація туризму за видами [2, с. 232].

Очевидно, що цілі різних поїздок будуть різними. Тому, якщо говорити про дитячий туризм, то ідеальними будуть подорожі, в яких на перше місце будуть культурно-освітні, оздоровчі чи спортивні заходи. Навпаки, молоді

люди, як правило, вирушають у подорожі, спрямовані на заняття спортом або культурні та освітні заняття. Сімейний туризм має кілька цілей, включаючи оздоровлення та оздоровлення, культурне та пізнавальне збагачення, релігійні враження, а також спортивні заходи. Коли мова йде про літніх людей, вони, як правило, беруть участь у поїздках, які зосереджуються на здоров'ї та самопочутті, релігійному досвіді, а також культурному та пізнавальному збагаченні [15, с. 68].

У зв'язку з великим діапазоном видів туризму та різноманітністю способів його здійснення виникає необхідність виділити конкретні групи для його класифікації. Залежно від характеру маршруту туризм можна розділити на кілька видів. До таких видів відносять рівнинний, гірський, водний, спелеологічний, повітряний, космічний і змішаний туризм.

Туризм класифікується залежно від використовуваного виду транспорту, включаючи пішохідний, лижний, кінний, автомобільний, велосипедний, водний, автобусний, залізничний, повітряний або комбінацію цих видів. Крім того, туризм класифікується на два види: внутрішній або національний туризм і зовнішній або міжнародний туризм, виходячи з місця призначення подорожі. Туризмом можна користуватися як активними, так і пасивними видами транспорту. Перший включає такі види діяльності, як веслування на човнах, рафтинг, катання на катамарані, їзда на велосипеді тощо. З іншого боку, доступні варіанти пасивного транспорту у вигляді морських і річкових круїзів, автобусних турів, прогулянок на яхтах тощо.

Техніку організації подорожі можна розділити на дві основні категорії: організовану та неорганізовану, а також заплановану та спонтанну. Варіанти туризму зазвичай організовуються на основі двох основних факторів: туристичної програми, яка може бути традиційною, екзотичною або екологічною, і сезонності, яку можна класифікувати як літній, зимовий або позасезонний туризм. Туризм класифікується на дві основні категорії залежно від рівня його доступності та соціального значення для суспільства. Перший, соціальний туризм, є широкодоступним для широких верств населення і тому

має масовий характер. Другий, елітарний туризм, доступний лише обмеженому сегменту суспільства з різних причин, таких як його вартість або фізичні потреби [4, с. 86].

Таблиця 1.1

Визначення дефініції «спортивний туризм»

Автор	Тлумачення терміну різними авторами
О.О.Бейдик	Спортивний туризм - вид рекреаційної діяльності оздоровчого характеру з особливими вимогами до природно-територіального комплексу району подорожі, із високим рівнем споживання природних цінностей
М.П.Мальська, В.В.Худо і В.І.Цибух	Розглядають спортивний туризм як пересування людей у вільний час, щоб займатися спортом, який має такі різновиди: пішохідний; гірський; водний (на плотах, байдарках); гірськолижний; велосипедний; автомобільний та інший
С. Хадсон	Спортивний туризм - це не лише спортивна діяльність, а й можливість обрання місця відпочинку, з яким вона пов'язана і яка виражається через організацію різноманітних спортивних заходів. Такі спортивні події можуть використовуватися як сприяючий інструмент розвитку туризму в країні їх проведення, оскільки такі заходи привертають багато туристів, у змінній поведінці яких, спорт стає частиною туристичної діяльності, а спортивні події - туристичними ресурсами, які можуть поступово поліпшити імідж країни
Хізер Дж. Гібсон	поняття "спортивний туризм", що поєднує три поведінкових набори: це заснована на дозвіллі подорож, в якій тимчасово знаходяться люди за межами місця проживання для а) участі у фізичній діяльності; б) спостереженні за фізичною діяльністю; в) відвідуванні заходів, пов'язаних з фізичною діяльністю
Дж.Стендевена і П. де Кнопа,	"спортивний туризм" охоплює всі форми активної чи пасивної участі у випадковій чи організованій спортивній діяльності з некомерційних чи комерційних/ділових причин
Джеймс Е.С. Хігхем	спортивний туризм як такий, що пов'язаний із спортивною діяльністю, де спорт визнається істотною туристичною діяльністю або первиною чи вторинною метою подорожі.
М.Від та К.Бул	Розглядають спортивний туризм як соціальне, економічне і культурне явище, що виникає внаслідок унікальної взаємодії діяльності, людей і місця
С. Майкл Холл	Спортивний туризм - це подорожі з некомерційних причин, які мають 2 категорії: поїздки з метою спостереження за спортивними змаганнями чи поїздки, безпосередньо пов'язані з участю у спортивній діяльності, за межами місця проживання

Таблицю складено автором за матеріалами: [15]

У класифікації туризму значне місце займає спортивний туризм. За останнє десятиліття спортивний туризм пережив значне зростання та розвиток у різних країнах світу. Хоча поняття спортивного туризму різноманітне, існує

певне визначення, яке його характеризує. Спортивний туризм — це вид туризму, який передбачає проходження певного маршруту або ділянки земної поверхні. Ця поверхня включає не тільки землю, але також камінь і воду. Маршрут передбачає подолання специфічних природних перешкод, таких як гірські вершини в гірському туризмі або річкові пороги у сплаві [5, с. 145].

Таблиця 1.2

Класифікація видів спорту за приналежністю до складових природного середовища

Складові природного середовища	Види спорту	Природні перешкоди
Гори	Альпінізм	Складний гірський рельєф, вершини, траверси, льодовики
	Скелелазіння	Стрімкі прямовисні скелі
	Гірськолижний спорт	Гірські снігові схили
	Сноубордінг	Гірські снігові схили
	Маунтінбайк	Складний пересічений рельєф, як правило, гірський
	Тріал	Складний пересічений рельєф, як правило, гірський
	Гірський туризм	Складний гірський рельєф, перевали, траверси, льодовики
	Пішохідний туризм (частково до перевалів 2Б категорії труднощі)	Складний пересічений рельєф, іноді - перевали до 2Б к.тр.
	Лижний туризм (частково - до перевалів 2А категорії труднощі)	Складний пересічений рельєф взимку, іноді — перевали до 2А к.тр.
Підземні порожнини	Спелеотуризм	Природні печери (горизонтальні, вертикальні, комбіновані), сифони, штучні порожнини
	Спелеологія	
Пересічені рівнини і рослинним покривом	Спортивне орієнтування	Пересічена місцевість, лісові масиви
	Спортивна радіопеленгація («полювання на лисиць»)	Пересічена місцевість, лісові масиви
	Пішохідний туризм (переважно)	Пересічена важкопрохідна місцевість, траверси, переправи, болота, лісові масиви
	Лижний туризм (переважно)	Пересічена важкопрохідна місцевість взимку, лісові масиви
	Велотуризм	Пересічена місцевість, бездоріжжя
	Автомобілотуризм	Пересічена місцевість, бездоріжжя
Гідрологічні об'єкти	Водний слалом	Стрімка течія, пороги, перекати
	Підводний спорт (дайвінг)	Морські глибини
	Водний туризм (рафтинг, каякінг)	Стрімка течія, пороги, шевери перекати, плеса, притиски, мілини
	Вітрильний туризм	Акваторії морів, лиманів, озер

Таблицю складено автором за матеріалами: [15]

Сьогодні дослідники по-різному трактують поняття «спортивний туризм». Ми представимо різні такі інтерпретації в таблиці 1.1.

Отже, спортивний туризм — це форма спортивних занять, яка передбачає подолання певної ділянки рельєфу Землі, відомої як маршрут. Ця місцевість охоплює не тільки поверхню ґрунту, але й такі структури, як камінь, вода, повітря та підземні порожнини. Сама траса представляє безліч унікальних природних перешкод, які необхідно подолати.

Метою спортивного туризму є підвищення спортивних результатів, незважаючи на будь-які природні перешкоди. Це передбачає розвиток комплексного набору компетенцій, включаючи знання, здібності, фізичну підготовку та набори навичок, які необхідні для безпечного пересування будь-якою місцевістю. Спортивний туризм можна класифікувати як соціальну діяльність за рівнем її участі, як аматорську діяльність за рівнем організації, як активну діяльність за фізичними потребами та як групову діяльність за кількістю учасників.

Спортивний туризм можна розподілити таким чином:

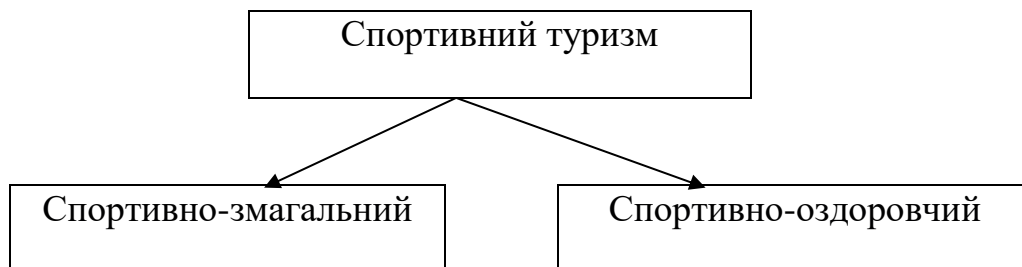


Рис.1.2. Різновиди спортивного туризму [17].

Сфера спортивного та змагального туризму регулюється спеціальними правилами отримання спортивних розрядів і звань. Ці вимоги необхідні для тих, хто прагне представляти свою країну на професійних олімпійських змаганнях. І навпаки, спортивний та оздоровчий туризм виник із низових зусиль ентузіастів-любителів, поєднуючи елементи фізичної активності та дозвілля. Цей вид туризму також сприяє розвитку патріотизму та вихованню почуття національної ідентичності.

1.2. Характеристика основних видів спортивного туризму

В даний час ще багато дискусій щодо того, як класифікувати спортивний туризм. Кожен з авторів запропонував свої власні типи, які, на їхню думку, відповідають визначенню спортивного туризму. Найвидатніші приклади спортивного туризму включають піший туризм, катання на лижах, водні види спорту та спелеотуризм, кожен з яких має свої унікальні риси та особливості.

Пішохідний туризм: це організовані групові пересування пішки, на лижах, велосипедах, човнах та інших видах транспорту, що здійснюються з метою фізичного вдосконалення, соціальної користі та знайомства з регіоном. Залежно від поставленої мети проводяться різні види турів, включаючи агітаційні та масові, підготовчі та спортивні походи. Пішохідний туризм корисний для особистого фізичного та інтелектуального розвитку, оскільки дозволяє протягом тривалого часу перебувати на природі, що допомагає підтримувати гарне фізичне здоров'я. Пішохідний маршрут також може включати вивчення культурної спадщини місцевого населення. Пішохідний туризм не тільки обмежується спортивно-оздоровчим туризмом, а й включає спортивно-змагальний.

Спортивний туристичний похід — це груповий або командний похід туристами визначеного спортивного маршруту, який передбачає подолання природних перешкод, таких як перевали, пороги, печери та інші складності різного ступеню складності протягом встановленого часу. Також можливе проведення комбінованих походів, що включають елементи різних видів туризму, наприклад, походи в поєднанні зі сплавом на воді. Залежно від технічної складності, кількості природних перешкод, довжини та тривалості ці походи класифікуються на різні категорії від I до VI рівня складності, а також на некатегорійні походи.

Таблиця 1.3.

Нормативи туристичних походів за видами

Вид туризму та характеристика походів	Категорійні походи (категорія складності - к.с.)						Некатегорійні походи (ступінь складності-ст.с.)			
	I к.с.	II к.с.	III к.с.	IV к.с.	V к.с.	VI к.с.	1-3 денні	1 ст.с.	1 ст.с.	3 ст.с.
Тривалість походів у днях (не менше – для ступеневих та категорійних походів)	6	8	10	13	16	10	1-3	3-4	4-6	6-8
пішохідних	130	160	190	110	150	300	до 30	30	50	75
лижних	130	160	100	150	300	300	до 30	30	50	75
гірських	100	110	140	150	160	160	до 15	15	50	60
водних	150	175	100	115	150	150	до 15	15	40	60
велосипедних	150-300	400-500	600-700	750-800	900-1000	-	до 50	50	80	110
на мотоциклах	1000	1500	1000	1500	3000	-	-	-	-	-
на автомобілях	1500	1000	1500	3000	3500	-	-	-	-	-
Спелеопоходи (печери)	5	4-5	1-1	1-1	1	-	до 3	3-4	1-3	1

Джерело: [16, ст. 244].

Рівень складності походів визначається класифікацією маршрутів, таких як туристичні спортивні маршрути, перевали, печери. Піші прогулянки – це не просто спосіб залишатися у формі та проводити вільний час, це спосіб життя, у якому спортсмени прогресують у походах, що стають дедалі складнішими. Спортивні розряди і звання присвоюються за участь і керівництво спортивними походами.

Гірськолижний туризм: набуває все більшої популярності як вид активного відпочинку. Цей вид туризму являє собою поєднання різних видів туризму, зокрема оздоровчого, лікувального, спортивного, самодіяльного, екологічного. Гірськолижний туризм можна додатково розділити на два види: рекреаційний туризм і туризм з упором на спорт і змагання. У нашій країні гірськолижний курорт — це спеціально відведена територія в гірській місцевості, яка обладнана для активного відпочинку та занять спортом, насамперед зимовими, такими як гірські лижі, сноуборд, альпінізм, гірський

туризм. Також ці курорти пропонують лікувально-профілактичні процедури. Розглядаючи лижний спорт зі спортивної точки зору, важливо розрізнити олімпійські та неолімпійські дисципліни.

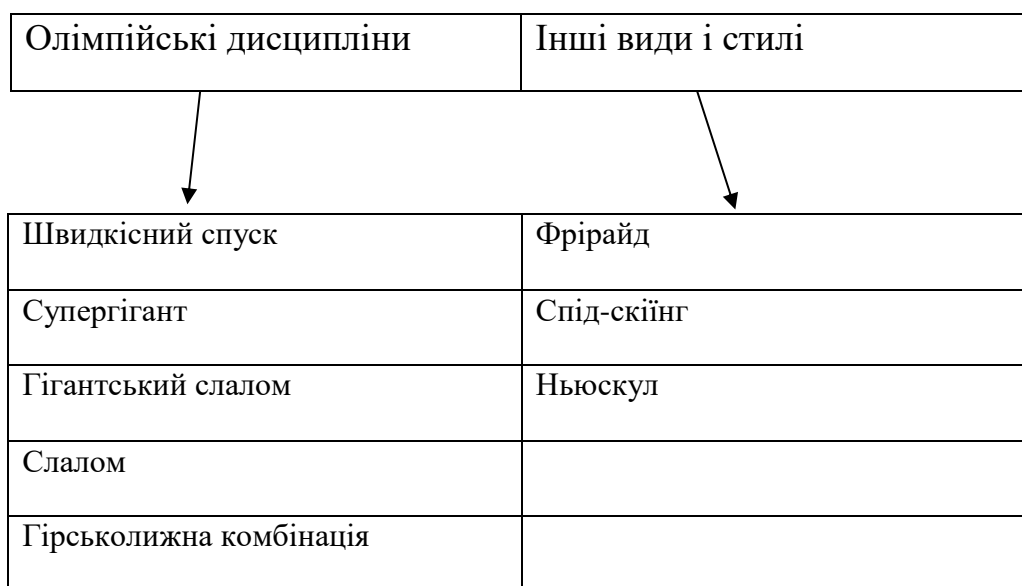


Рис. 1.3. Види гірськолижного туризму [30].

Гірськолижний туризм — це більше, ніж просто спосіб насолодитися відпочинком на свіжому повітрі та покращити самопочуття; він також включає олімпійські види спорту, спрямовані на спортивну досконалість і тренування. У нашій країні це проведення часу тільки розвивається. Федерація лижного спорту України визнає кілька видів гірськолижного спорту.

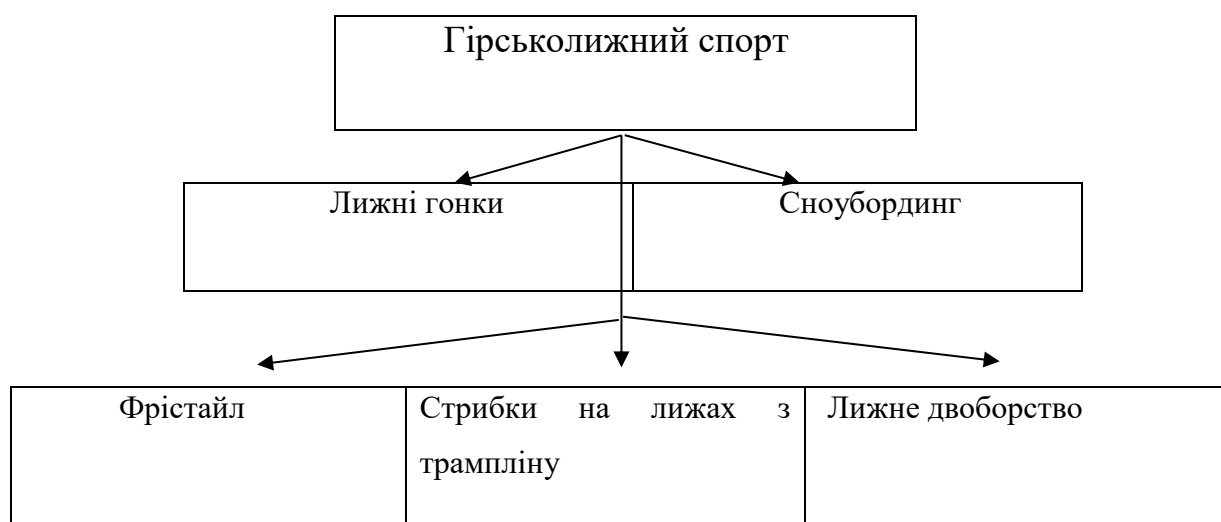


Рис. 1.4. Види гірськолижного спорту в Україні [30].

Водний туризм: це вид туризму, що передбачає проходження маршруту по водоймі. Він включає в себе кілька підкатегорій діяльності, включаючи рафтинг, вітрильний туризм, каякінг, каньйонінг, віндсерфінг і

вейкбординг. Найбільш популярними засобами пересування у водному туризмі є водні лижі, водні дошки, байдарки, каное (як одномісні, так і двомісні), катамарани, водні катамарани (від одного до шести пасажирів), бублики (від одного до чотирьох пасажирів), двомісні. -місні байдарки, плоти (від одного до десяти пасажирів), а також надувні плоти і човни (одна і більше пасажирів) [5, с. 67]. Визначення водного туризму дещо відрізняється на іноземних веб-сайтах, де воно стосується подорожі на човні під час відпустки для огляду туристичних визначних пам'яток. Це може включати розкішний круїз від порту до порту або посадку на менші човни на обід або в окремий день відпочинку.

У сфері водного туризму змагання спрямовані на те, щоб учасники змогли подолати водну ділянку з природними та штучними перешкодами, а також виконати спеціальні завдання, які сприяють загальному туристичному тренуванню. Ці змагання можуть приймати різні форми, включаючи слалом, який потребує навігації через ворота, спринт, який включає короткі перегони, ралі на довгі дистанції, рятувальні операції та естафети. Дивлячись на ці різноманітні види змагань, стає очевидним, що водний туризм передбачає цілий ряд вражень, від високоінтенсивних пригод, повних ризику, до більш спокійних і безпечних подорожей водними поверхнями.

Спелеотуризм: це особливий вид туризму, коли люди досліджують природні підземні порожнини, також відомі як печери. Екскурсія часто передбачає подолання перешкод у печері, таких як сифони та колодязі, з використанням спеціального обладнання, такого як спорядження для підводного плавання, мотузки, карабіни та індивідуальні системи безпеки. Підрозділом спелеотуризму є спелеологічний тур, який передбачає вивчення історичних підземних об'єктів за допомогою спелеологічних прийомів. Спелеотуризм – це унікальний досвід завдяки різноманітному рельєфу печер, включаючи щербінь, вузькі ущелини та підземні річки, які ускладнюють маршрути. Крім того, при низьких температурах відносна вологість висока, а природного освітлення не вистачає. Експедиція потребує високого рівня

автономності, особливо коли присутні глибокі підземні табори. Складність печери визначається тривалістю подорожі, кількістю перешкод і рівнем їх складності.

1.3. Нормативно-правова база розвитку спортивного туризму в Україні

1991 рік ознаменувався укладенням Угоди про співробітництво в галузі туризму між країнами Співдружності Незалежних Держав (СНД). Ця угода мала на меті створення єдиної правової бази для туризму, а також впровадження міжнародної стандартизованої системи класифікації та стандартизації туристичних і спортивних послуг. Щоб сприяти розробці цієї угоди, Міжнародний союз туризму та спорту (ITSU) прийняв різні хартії та кодекси, засновані на Загальній декларації прав людини, Міжнародній хартії фізичного виховання (ЮНЕСКО), Хартії туризму та Кодексі туристів. . Слід зазначити, що ITSU визнала спортивний туризм комплексною формою подорожей, яка охоплює оздоровчий, спортивний та пізнавальний туризм, і визначила його як найбільш ефективний напрямок для просування світового туризму [23].

Під час прийняття статуту туристичні організації погодилися активно взаємодіяти з громадськими організаціями, парламентськими та урядовими органами у справі популяризації та розвитку спортивного туризму. Вони також взяли на себе зобов'язання надавати допомогу туристичним спортивним групам в організації спортивних поїздок у їхній країні, а також у створенні єдиного туристичного простору, який спрощує процес оформлення паспортів та віз, митного оформлення та інших формальностей, пов'язаних із переміщенням туристів у країні. . Ці організації зобов'язалися уникати будь-якої дискримінації щодо вибору пішохідних і туристичних маршрутів, а також захищати довкілля, пам'ятки історії та культури та туристичні об'єкти. Крім того, вони відповідають за здійснення профілактичних заходів щодо

забезпечення безпеки туристів та запобігання нещасним випадкам. [23].

У лютому 1997 року в Києві відбувся ІХ з'їзд МТСС. Резолюція конференції схвалила пропозицію щодо створення єдиного туристичного простору (STS) у країнах Балтії та Співдружності Незалежних Держав (СНД). Конгрес також заснував Міжнародну федерацію спортивного туризму – комунальну установу, створену для безпосереднього виконання практичних заходів, спрямованих на розвиток спортивного туризму в рамках СТС.

В даний час Міжнародна федерація спортивного туризму відповідає за розвиток спортивного туризму як окремої категорії спорту. Нині ця Федерація об'єднує численні національні федерації спортивного туризму України, Казахстану, Молдови, Киргизстану та Литви. Тривають переговори про включення до Міжнародної федерації спортивного туризму державних туристичних і спортивних організацій Латвії, Естонії, Польщі, Чехії, Словаччини, Болгарії, Монголії, Канади та Ізраїлю. Міжнародна федерація спортивного туризму відрізняється від інших спортивних федерацій тим, що вона об'єднує різноманітні літні та зимові туристичні та спортивні заходи, що проводяться в різних природних умовах, з різними методами проходження туристичних та спортивних просторів. Таким чином, не дивно, що окремі міжнародні громадські організації представляють кілька форм спортивного туризму, деякі з яких передують створенню МФСТ.

Туристична діяльність підлягає нормативно-правовому контролю на трьох чітко виражених рівнях: міжнародному, регіональному та державному. На міжнародному рівні регулювання та правове регулювання туристичної діяльності відображено в кількох документах. Регулювання ринку туристичних послуг на міжнародному рівні почалося в 1995 році з прийняттям Генеральної угоди про торгівлю послугами (GATS). Ця угода висвітлює основні принципи, які регулюють торгівлю товарами в рамках системи ГАТТ/СОТ щодо торгівлі послугами.

У 1989 році Міжпарламентська конференція з туризму, яка проходила в Гаазі, Нідерланди, прийняла Гаазьку декларацію з туризму. Зміст декларації

зосереджено на встановленні фундаментальних принципів, яких повинні дотримуватися всі учасники сфери туризму. Під час Мадридського семінару ЮНВТО з підготовки туристів у січні 2000 року, який ґрунтувався на результатах міжнародної конференції ЮНВТО, що відбулася в Мадриді в 1996 році на тему «Людський капітал в індустрії туризму ХХІ століття», висновки та рекомендації раніше зроблені були знову підтверджені [22; с. 28-33].

Конференція лідерів туризму тисячоліття, що відбулася в Осаці (Японія) у 2001 році, завершилася ратифікацією Осацької декларації тисячоліття. У цьому важливому документі висвітлюються досягнення індустрії туризму до початку 21 століття. Декларація конкретно стосується кількох питань, включаючи виклики, з якими стикається світовий туристичний ринок, важливість збереження культурної спадщини через туризм та інтеграцію сучасних інформаційних технологій у сферу туризму.

Є низка документів, які створюють правову основу держави» регулювання туристичної діяльності в Україні. Загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади державної політики України у сфері туризму визначено Законом України «Про туризм» № 1282, який набрав чинності 15 листопада 2003 року. Його метою є забезпечення прав громадян на відпочинок, які закріплені Конституцією України. Закон України «Про туризм» під час туристичних подорожей гарантує певні права, такі як свобода пересування, охорона здоров'я, безпечне для життя і здоров'я середовище, задоволення духовних потреб. Крім того, він встановлює принципи раціонального використання туристичних ресурсів, регулює відносини, пов'язані з організацією та здійсненням туризму в Україні [13].

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України, стосуються розвитку та підготовки готельної інфраструктури по проведенню в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу »№2 2468-УІ, 8 липня 2010 р. [7];

Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності »№ 1775-111, 1 червня 2000 р. [12].

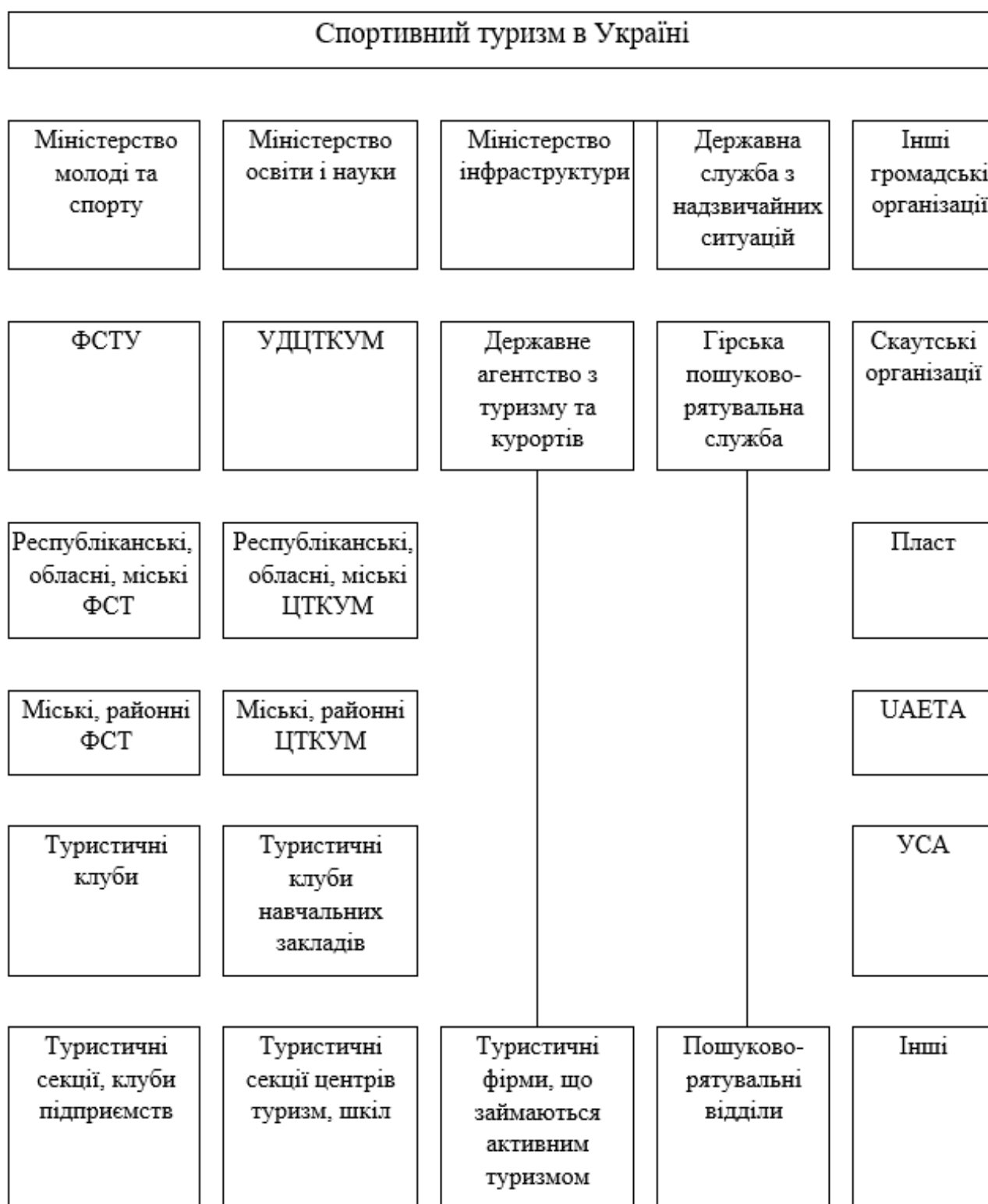


Рис.1.5. Спортивний туризм в Україні за відомчою приналежністю [17]

Здійснюючи закордонний, внутрішній або міжнародний туризм, необхідно, щоб відвідувачі дотримувалися законів і правил, встановлених українським урядом. Закон України «Про захист прав споживачів» № 1023-ХІІ від 12.05.1991 р. [8], а також інші відповідні нормативно-правові документи, є обов'язковими для всієї туристичної діяльності. Крім того, на діяльність у

сфері туризму поширюються положення, встановлені Водним, Лісовим, Земельним, Цивільним кодексами України, Кодексом України про надра. Загальнодержавні та регіональні програми розвитку туризму дають більш повну інформацію про політику держави щодо туристичної галузі.

З середини 20-го століття організаційна структура спортивного туризму виросла до глобального масштабу. Міжнародні організації, відповідальні за розвиток окремих видів спортивного туризму, мають членство від 7 до 68 країн на всіх континентах (за винятком Антарктиди). Цей розподіл членства є доказом далекосяжного географічного впливу спортивного туризму.

Всесвітнє впровадження спортивних подій у практично будь-якому виді спорту продемонструвало, що основним організаційним форматом для таких заходів є федерація, присвячена цьому конкретному виду спорту. Таким чином, основним організаційним суб'єктом, відповідальним за розвиток спортивного туризму в Україні, є Федерація спортивного туризму України (ФСТУ), яка діє у підпорядкуванні Мінмолодьспорту разом із своїми локальними осередками.

Федерація спортивного туризму України є неприбутковою громадською організацією, яка представляє колективні інтереси громадян України, які захоплюються спортивним туризмом. Створено для досягнення поставлених цілей і завдань і діє на всій території України відповідно до Конституції, чинного законодавства та ратифікованих міжнародних договорів. Основним завданням ФСТУ є сприяння розвитку спортивного туризму в Україні, а також посилення ролі фізичної культури, спорту та туризму в розвитку особистості. Крім того, вона спрямована на зміцнення здоров'я населення, виховання здорового способу життя, виховання патріотичних цінностей громадян України.

Контроль за розвитком дитячо-юнацького туризму, в тому числі спортивно-туристичної складової, покладено на Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді. Вирішальну роль у цьому відіграють і регіональні центри туризму та краєзнавства для шкільної молоді.

1.4. Закордонний досвід розвитку спортивного туризму

Активізація туризму в даний час характеризується зростанням розвитку спортивного туризму як популярного напрямку. Давайте дослідимо різні регіони світу, де відбувається цей розвиток. Індустрія спортивного туризму в Європі включає різноманітні види діяльності, такі як альпінізм, піший туризм, водні та автомобільні тури, катання на лижах і велосипеді. Найчастіше організовуються комбіновані спортивні походи, які називають туристським багатоборством. Спортивний туризм в основному вважається формою групового відпочинку, коли для подолання перешкод формуються команди з 5-10 осіб. Подолавши великі відстані та зіткнувшись із труднощами, такі туристи можуть отримати навіть спортивний розряд, починаючи від юнацького і закінчуючи статусом майстра спорту міжнародного визнання.

Спортивний туризм є процвітаючою галуззю в Європі, з особливим наголосом на лижах і альпінізмі. Європейські Альпи є ключовим напрямком для любителів спорту з усього світу, і вони відомі своїми 45+ вершинами вище 4000 м, чудовими гірськолижними можливостями та добре розвиненою інфраструктурою, що задовольняє потреби як альпіністів, так і лижників. Крім того, європейський континентальний клімат робить альпінізм цілорічним видом діяльності, причому літо є для нього особливо стабільним сезоном.

Наступним регіоном для обговорення є Азія, континент, відомий своєю різноманітністю та великою кількістю природних ресурсів – факт, який не залишився непоміченим у сфері спортивного туризму. Однією з сфер уваги є гірськолижний туризм, який зазнав зростання та розвитку в останні роки. Кілька відомих гірськолижних курортів Азії включають Хакуба в Японії, де є музей, присвячений зимовим Олімпійським іграм, а також олімпійський об'єкт - стадіон, обладнаний трампліном для стрибків. Іншим популярним напрямком є Гульмарг, який пропонує широкі можливості для катання на лижах поза трасами взимку та низку видів діяльності протягом літніх місяців, таких як гольф, катання на гірських велосипедах і загальний відпочинок у горах. Як

видно з наведеної нижче таблиці, гірськолижні курорти Азії мають найвищий рівень якості.

Таблиця 1.4.

Гірськолижні курорти Азії

Курорт, країна	Опис:
Хакуба, Японія	Курорт відомий тим, що саме тут в 1998 році проводилися зимові олімпійські ігри. На схилах трьох гір - HAKUBA (2,942m), YARIGATAKE (2,903m), GORYUTAKE (2,814m) розташовано 7 гірськолижних комплексів, на яких знаходиться близько 500 великих, середніх і маленьких готелів.
Нисеко Хирафу, Японія	Курорт славиться снігом відмінної якості і найтривалішим сезоном катання - 6 місяців. Схема трас: максимальна висота - 1156 м, перепад висот - 900 м
Альпензія, Республіка Корея	Має 6 трас для катання на лижах та сноуборді, а працює до 1,4 км (0,87 миль) в довжину, для початківців і просунутих лижників, і зони, призначеної для сноубордистів. Буде місцем проведення змагань на відкритому повітрі в рамках зимових Олімпійських ігор 2018 року
Гульмарг, Індія	Це найбільший гірськолижний курорт в Гімалаях, з перепадом висот від 4000 до 2000 метрів і величезними можливостями позатрасового катання.

Таблицю складено автором за матеріалами: [22, 23].

Якщо говорити про зимовий відпочинок в азіатському регіоні, то варто відзначити, що нині лідирують на ринку японські курорти. Оскільки тільки на острові Хоккайдо розташовано понад десять гірськолижних центрів, стає зрозуміло, що катання на лижах є популярним видом діяльності в цій країні. Тим часом гірськолижний туризм у Туреччині все ще розвивається, набирають популярності такі курорти, як Паландокен, Сарикамиш, Картилкая та Улудаг. З них Паландокен особливо люблять любителі зимового відпочинку. Однак варто визнати, що порівнювати зимовий відпочинок на турецьких курортах з високогірними курортами Європи було б несправедливо. Хоча гірськолижні курорти Туреччини мають достатню висоту, щоб гарантувати сніговий покрив з грудня по березень, якість і складність гірськолижних трас є скромнішими порівняно з європейськими курортами. Окрім катання на лижах, Азія також є

популярним напрямком водного туризму та піших прогулянок. Ці види туризму добре налагоджені, з окремими маршрутами для кожного виду діяльності. Порівнюючи класифікацію різних районів відповідно до цих двох типів спортивного туризму, стає зрозуміло, що Азія пропонує різноманітні можливості для відпочинку.

Зараз ми зосереджуємося на Америці, лижний туризм найбільш популярний у Північній Америці, а Європа займає перше місце. У США є значна кількість гірськолижних курортів, зосереджених переважно в західному регіоні країни, зокрема в Скелястих горах. У цьому регіоні працює близько 100 зимових курортів. У горах Аппалачі також розташований курорт Кіллінгтон, який може похвалитися 100 маршрутами. У канадських Скелястих горах є понад 10 гірськолижних курортів, серед яких найбільш затребуваними є Вістлер, Лейк-Луїза, Тремблант і Вікінг-Хорс.

Виходячи з наявної інформації, можна зробити висновок, що спортивний туризм зростає та розвивається в різних регіонах по всьому світу. Це пов'язано з відмінностями природних ландшафтів, інфраструктури, видів спорту та пропонованих послуг. Європейські регіони відомі своїми винятковими можливостями для катання на лижах і першокласними зручностями, які приваблюють гостей з усього світу. Тим часом Азія, найбільш густонаселений континент землі, не відстає в плані спортивного туризму. Про це свідчить наявність всесвітньо відомих спортивних комплексів і курортів, що стало можливим завдяки вигідним природно-кліматичним умовам регіону.

Проект туристичних стежок донині вважається наймасштабнішим світовим туристично-спортивним заходом. Як правило, ці маршрути призначені для піших прогулянок або інших екологічно чистих видів транспорту з помірним фізичним попитом і визначеною довжиною. Стежка розмічена покажчиками на місцевості та обладнаними зупинками, наприклад, оглядовими майданчиками. Розрахований на самотійне ознайомлення туристів, заснований на принципах руху, спілкування та навчання.

Туристичний маршрут доступний не тільки для підготовлених спортивних груп, а й для індивідуальних туристів та любителів. Це виключає можливість заблукати завдяки наявності розмітки, дорожніх знаків із відстанню до визначених місць, укриттям від несприятливої погоди, пунктів водопостачання, вільних шляхів з'їзду зі стежки [15].

Необхідну інформацію туристам надають за допомогою спеціальних буклетів, брошур, що містять детальні карти та описи, пояснювальних і вказівних стендів, вказівних знаків. Щоб мінімізувати будь-яку потенційну шкоду для природного середовища, а також забезпечити безпеку туристів, ці стежки дотримуються всіх екологічних і природоохоронних вимог і правил безпеки. Це особливо важливо для національних парків та інших природоохоронних територій. Різні типи туристичних стежок називають природними або екологічними стежками.

Походження всесвітніх туристичних шляхів можна простежити до відомої Аппалачської стежки в Сполучених Штатах, яка була першою стежкою, розробленою виключно для походів і вилученою з економічного використання в туристичних цілях. Аппалачська стежка, також відома як Національна мальовнича стежка Аппалачів, — це маршрут, який охоплює гори, ліси, річки та невеликі міста вздовж східного узбережжя США. держави. По суті, стежка йде по хребтах і долинах Аппалачських гір, тягнеться понад 3500 кілометрів і перетинає 14 штатів. Велика частина стежки пролягає через пустелю, але іноді вона перетинається з міськими районами, основними магістралями та водними шляхами. Стежка позначена білими смугами, що вказують правильний шлях. Декілька туристичних організацій несуть відповідальність за підтримку стежки, надання таких послуг, як карти, путівники, брошури та сувеніри. Зараз Аппалачська стежка функціонує як єдиний господарський комплекс. Найприбутковішим «підприємством» у Сполучених Штатах, а також найбільшим роботодавцем, безперечно, є місцевий туризм. Він генерує дохід понад 200 мільйонів доларів на рік для місцевих підприємств.

Згодом у національних парках по всій Америці почали з'являтися подібні шляхи, наприклад, Міжнародна тихоокеанська стежка, також відома як Стежка Тихоокеанського гребеня, яка є другою за довжиною стежкою в Сполучених Штатах, для проходження якої потрібно подолати 4286 кілометрів. Нині подібні маршрути впроваджені майже в усіх розвинених країнах Європи. Наприклад, тільки в Англії побудовано 230 000 кілометрів доріг, не враховуючи Уельсу та Шотландії. Ці доріжки вирізняються своїми кольорами: червоний призначений виключно для туристів, жовтий — для вершників, але поступається дорогою пішоходам, а синій — для велосипедистів і коней, але пріоритет віддає пішоходам. Дев'ятнадцять маршрутів протяжністю 5000 кілометрів по всій Англії, Уельсі та Шотландії отримали унікальний статус, а їх утримання фінансується урядом. Карти та детальні описи всіх стежок у масштабі 1:25 000 легко доступні для покупки та перегляду в Інтернеті, спеціально призначені для туристів. Вся Шотландія призначена виключно для туристичних цілей. Якщо власник садиби з метою збереження природного ландшафту вирішив не обгороджувати ділянку парканом і не влаштував навколо нього доріжку, то на території садиби допускається встановлення наметів.

Коли справа доходить до всесвітньо відомих і улюблених маршрутів, є кілька, які виділяються, включаючи Ізраїльський національний маршрут, який тягнеться майже на 1000 км з півночі на південь країни. Хоча деякі досвідчені мандрівники можуть перетнути його протягом місяця, середній час проходження часто вдвічі більше. Уздовж стежки є модульні зони відпочинку, які обслуговують як досвідчених туристів, так і новачків, а відвідувачі можуть оглянути біблійні пам'ятки та відвідати гамірні міста, як-от Тель-Авів та Єрусалим. Ще одна мальовнича стежка — Лікійська стежка, що пролягає вздовж анатолійського узбережжя Туреччини. Він вважається одним із найкрасивіших пішохідних маршрутів у світі з різноманітними природними пам'ятками та великою кількістю стародавніх руїн попередніх цивілізацій. Протяжність Лікійського шляху становить понад 505 км, тому важливо

пам'ятати, що Лікійський шлях піднімається від рівня моря до 2000 м і проходить через кілька кліматичних зон.

Після завершення Трансканадський шлях (Trail Trans Canada) стане наймасштабнішим глобальним заходом, який охопить понад 23 000 кілометрів (включаючи відгалуження) від Атлантики, через Тихий океан і до Північного Льодовитого океану. Це стане найбільшою рекреаційною стежкою у світі. З понад 100 000 волонтерів, будівництво Трансканадської стежки є одним із найзначніших волонтерських проектів, які коли-небудь здійснювалися в Канаді. Траса є універсальною, що дозволяє пройти її пішохідним, велосипедистам, лижникам і навіть на всюдиходах і снігоходах, залежно від місцевості. Для розміщення мандрівників на стежці регулярно розміщують навіси, обладнані питною водою.

Наприкінці 20-го і на початку 21-го століття були представлені інші масштабні туристичні та спортивні проекти, зосереджені на сходженні на відомі гірські вершини. Одним із найпомітніших із цих мегапроектів є проект «Сім вершин», який передбачає сходження на найвищу вершину кожного континенту чи частини світу, включаючи Європу та Азію окремо, Північну та Південну Америку. Піки включають Костюшко (1А, 2228 м) на материковій частині Австралії або Карстенс на О. Новій Гвінеї (2В-ZА, 4885 м), гору Еверест (5А, 8848 м) в Азії, гору Мак-Кінлі (5А, 6194 м) в Північній Америці, Аконкагуа (6962 м) в Південній Америці, Вінсон (4879 м) в Антарктиді, Кіліманджаро (1А, 5895 м) в Африці, Ельбрус (2А, 5642 м) в Європі. Список осіб, які успішно завершили програму Seven Summits, продовжує зростати, наразі в списку понад 200 імен. У всьому світі близько 500 000 учасників подолали одну або кілька вершин в одному проекті.

Поряд з ініціативою «Сім вершин» останнім часом набирає популярності інший подібний туристичний проект – проект «Сім вулканів». Ця програма стала дуже затребуваною серед любителів спорту та альпіністів-любителів, дозволяючи їм досліджувати різні країни, зокрема: Мексику (де знаходиться найвищий вулкан Північної Америки, долина Орїзаба на висоті 5700 м), Чилі

(де знаходиться найвищий вулкан Південної Америки, долина Охос-дель-Саладо на висоті 6893 м), Папуа-Нова Гвінея (де знаходиться найвищий вулкан в Австралії та Океанії, долина Гілуве на висоті 4368 м), Іран (де знаходиться найвищий вулкан в Азії, долина Демавенд на висоті 5671 м), Антарктида (де знаходиться найвищий вулкан в Антарктиді, долина Сідпі на висоті 4181 м), Танзанія (де знаходиться найвищий вулкан в Африці, долина Кіліманджаро на висоті 5895 м), і Росія (де знаходиться найвищий вулкан Європи, Влк. Ельбрус на висоті 5642 м).

Проект «Останній градус» — це гірськолижний туризм і спорт, який складається з двох окремих етапів. Перший етап передбачає катання на лижах до Північного або Південного полюса, змінюючи полюси після кожної успішної подорожі. Туристів доставляють на літаку до крижаного табору, розташованого приблизно на 89 градусах широти, або на дрейфуючому льоду Північного Льодовитого океану, або на крижаному плато Антарктиди. Другий етап передбачає подорож до полюса на лижах з буксируванням санок через хребти та льодові тріщини, що дозволяє відвідувачам відчути ті ж відчуття, що й справжні полярники.

Отже, численні туристичні та спортивні ініціативи та схеми зайняли значну частину земної території. Трекінгові стежки були побудовані на кожному континенті та в кожному природному середовищі, що є доказом того, що спортивний туризм є географічно розосередженим явищем.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Ресурсне забезпечення спортивного туризму

Вся Україна вирізняється сприятливими природно-кліматичними умовами, різноманітними рекреаційними ресурсами, які можна використовувати для спортивного туризму. Основні наявні ресурси – водні та гірські. В Україні є велика кількість річок, придатних для туризму, загалом 123 річки довжиною понад 100 кілометрів, 14 з яких вважаються великими (довжиною понад 500 кілометрів). Це широке різноманіття річок дає можливість для походів різної складності, починаючи від 1 до 4 категорій. Ландшафт кожного регіону України дає річки, які відрізняються за нахилом своїх русел, характером течії, наявністю та складністю перешкод, і сезонний режим. Це створює можливість розподілити річки за рівнем туристичної та спортивної складності на три групи: рівнинні, верхові та річки Карпатського регіону.

Представимо туристично-спортивне районування території України:



Рис. 2.1. Туристичне районування України [15]

Перша категорія річок, відома як низинні річки, охоплює р. Дніпро, Поліську низовину та Полтавську рівнину. До цих річок належать Дніпро, правою притокою якого є Прип'ять, яка в свою чергу впадає в праві притоки Стир, Стохід та інші, а також ліві притоки Десна з Сеймом та Остром, Сула, Псел, Ворскла. , та річки басейну Сіверського Дінця. Ухил русла пологий, кілька сантиметрів на кілометр, течія слабка, максимальна швидкість 2-4 км/год [19, с. 232]. Ці річки придатні для водних походів до 1-ї категорії складності, які можуть здійснити туристи-початківці, а маршрути по них придатні для самостійних досліджень. Відповідно, вони не включені до списку секретних маршрутів. Ідеальний сезон для сплаву по цих річках - з березня по листопад включно.

Другу категорію річок відносять до високогірних. До цієї групи належать річки, що протікають на Волині, Дніпрі, Подолі та Передкарпатті. Серед них праві притоки Прип'яті — Горинь, Случ, Тетерів, Уж та р. Рось — права притока Дніпра. У басейні Південного Бугу також є кілька річок цієї групи, зокрема Бужок, Гірський і Гнилий Тікич, Синюха, Уманка. Крім того, до цієї категорії належать верхів'я Дністра та його ліві притоки Збруч, Смотрич, Жванець, Жванчик. Оскільки русла цих річок перетинають виходи різних типів порід з різною стійкістю, вони мають багато порогів і катаракт. Ухил русел цих річок значно крутіший, ніж у попередньої категорії, коливається від 0,4 до 1 м/км русла. На цих річках проводяться водні походи 2-3 рівнів складності. Рекомендований період для сплаву по цих річках – з березня по листопад включно.

Гірські річки в межах Карпат належать до третьої категорії. До цих річок належать дністровські басейни Чорного Черемошу, Черемоша, Білого Черемошу, Пруту, Стрия, а також Тиса та річки її басейну на Закарпатті, такі як Ріка та Латориця. Характерними рисами цих річок є інтенсивна течія, швидка течія, що досягає 10-15 км/год, потужні та протяжні пороги. Похил русла у верхів'ях може сягати до 10 м/км (Прут, Білий Черемош). Оптимальний період для переходу через карпатські річки – з кінця квітня до першої декади

травня, у паводок, коли найбільше тане сніг. Класифікація маршрутів карпатських річок відноситься до IV категорії складності з елементами V к.с.

Таблиця 2.1

Приклади категорійних водних маршрутів в Україні

<p>II категорія складності - р.Рось. с.Буркут – р.Чорний Черемош – с.Устеріки –р.Черемош – м.Вижниця р.Прут – м.Чернівці (б.).р. Прут. смт Ворохта – р.Прут – м.Яремче - - м.Чернівці. р.р. Чорний Черемош, Білий Черемош, Черемош, Прут. с.Буркут – р.Чорний Черемош – с.Устеріки – заброска до греблі Марієн – р.Білий Черемош – с.Устеріки – р.Черемош – м.Вижниця – р.Прут – м.Чернівці (н., ускл. з елементами IV к.с.).</p>
<p>III категорія складності - р.Південний Буг. смт Гайворон – м.Первомайськ - м.Вознесенськ (б.),без порогу Гард.</p>
<p>IV категорія складності - р. Прут. смт Ворохта – р.Прут – м.Яремче - м.Чернівці (н., ускл. з елементами V к.с., без проходження водоспаду Пробій).</p>

Таблицю складено автором за матеріалами: [21, 22].

При дослідженні річок, придатних для маршрутів різної складності, видно, що вони зосереджені переважно в західних і південних регіонах країни. Для тих, хто планує перетнути річки Карпат, радимо, щоб ці маршрути проходили лише групи з мінімальним рівнем досвіду III категорії складності на скелястих річках. Ці групи повинні володіти технічними навичками веслування, спуску на воду та швартування до берега, а також уміння орієнтуватися в бурхливих водах і виконувати рятувальні операції. Україна має достатню кількість річок різного ступеня складності.

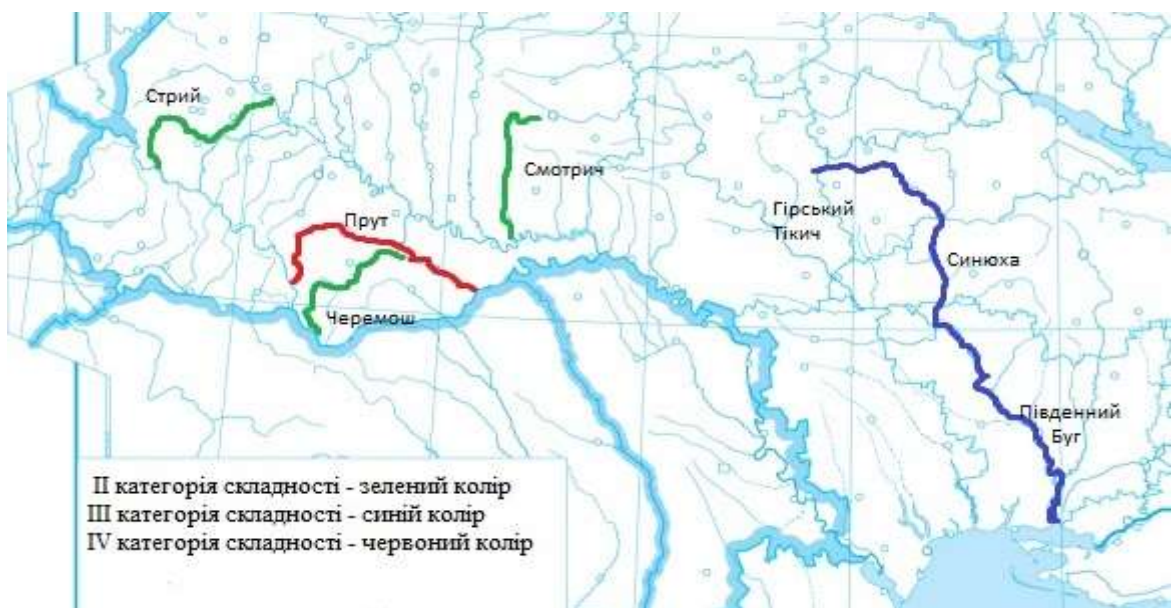


Рис.2.2. Категорійні маршрути водного туризму в Україні [2].

Встановлено, що водних ресурсів України достатньо для розвитку спортивного туризму. Однак країна також може похвалитися гірськими регіонами, Кримські та Карпатські гори складають приблизно 5% загальної площі України. Цей географічний факт відкриває значну можливість для розвитку спортивного туризму. Крим і Карпати, які охоплюють лісисті території Середньогір'я, є основними напрямками для піших, пригодницьких і спортивних подорожей. Ці регіони пропонують різноманітний набір природних перешкод, які дають туристам можливість відточити свої навички походів, навчитися орієнтуватися на місцевості та брати участь у освітніх заходах. Сезон походів у цих краях триває з ранньої весни до пізньої осені, а за сприятливих погодних умов навіть зиму. У Карпатах пішохідні маршрути різняться за ступенем складності від найлегшого до IV категорії, на ділянках значні перепади висот, кам'яниста місцевість, складне орієнтування та водні перешкоди. По всій Україні класифіковані маршрути I-IV категорії складності пролягають Карпатами та Кримом.

Таблиця 2.2

Категорії складності у річкових басейнах України

Річки височин Басейн р.Дніпро	Басейн р.Південний Буг	Басейн р.Прип'ять	Басейн р.Дністер	Річки Карпатського регіону
I-II категорія складності	II категорія складності	II категорія складності	II категорія складності	II категорія складності
	III категорія складності			III та IV категорії складності

Таблицю складено автором за матеріалами: [21, 22].

Гірська місцевість України пропонує різноманітні маршрути різного рівня складності, що важливо для туристів. З другої половини 20-го століття основним чинником класифікації рівня складності маршруту є його технічна складність, яка базується на кількості та складності перешкод. Зустрічається

на шляху. Завдяки природному ландшафту України в Карпатах можна проходити маршрути третього і навіть четвертого рівня складності.



Рис. 2.3. Категорійні маршрути пішохідного туризму в Україні [6].

Україна наділена не тільки гірськими та водними ресурсами, але й великою кількістю печер. Нині в Україні є понад 1100 печер різних типів, починаючи від маленьких і складних і закінчуючи величезними та колосальними. Спелеологія — пошук і дослідження печер — тісно пов’язана з розвитком спелеотуризму — виду спортивного туризму, який процвітає в Україні вже багато років. Цей розвиток туризму призвів до класифікації печер на основі їхнього спортивного та туристичного потенціалу, і значна кількість раніше відомих печер була ретельно вивчена. Подільська область України є домом для нескінченних підземних лабіринтів, серед яких печера «Оптимістична» – друга за довжиною печера у світі, її довжина становить 157 тис. метрів (категорія 2В); масивний лабіринт печери «Озерна», що простягається на 107 тис. метрів (категорія 2Б-3Б); спортивна печера «Млинки», яка простягається на 19 100 метрів (категорія 2А) в неогенових гіпсах, і печера-музей «Кришталева» довжиною 22 000 метрів (категорія 2А).

Єдина відома в регіоні вертикальна похила печера «Перлина» глибиною 30 метрів, довжиною 200 метрів і відноситься до категорії 1.

Спелеотуристи можуть знайти унікальні пам'ятки та можливості навчитися спелеологічним технікам у печерах, розташованих у різних регіонах. Постійні пошуки та дослідження продовжують поповнювати знання про ці печери. Для тих, хто цікавиться спортивним спелеотуризмом, передбачені секретні туристичні маршрути в найцікавіших печерах України, які включені до Переліку секретних печер. Сьогодні в Україні налічується 157 класифікованих печер, розташованих у чотирьох основних спелеологічних регіонах: Поділля, Буковина, Причорномор'я та Крим. Розвиток спелеотуризму стимулював пошук нових печер і дослідження відомих печер, в результаті чого значна частина печер була певною мірою вивчена.

Таблиця. 2.3.

Маршрути спелеопходів у регіонах України

Поділля та Буковина	Крим
<p>I категорія складності:</p> <p>1.Вертеба: 3 маршрути – 1 к.тр. та 2 маршрути – 2 А к.тр., (Тернопільська обл.).</p> <p>2.Млинки: 3 маршрути – 1 к.тр. та 2 маршрути – 2 А к.тр., (Тернопільська обл.).</p> <p>3.Кришталева: 3 маршрути – 1 к.тр. та 2 маршрути – 2 А к.тр., (Тернопільська обл.).</p>	<p>I категорія складності:</p> <p>1.Кримська (1 к.тр.), В.Бузулук (1 к.тр.), Пастухова (1 к.тр.) Геби (1 к.тр.), Курюч-Агач (2 А), (Карабі Яйла).</p> <p>2.Тисова (1 к.тр.), Жива (1 к.тр.), КЕ-53 (1 к.тр), Мира (2 А), КЕ-126 (2 А), (В), (Карабі Яйла).</p> <p>3.Гугерджин (1 к.тр.), Учунжу-Хосар (1 к.тр.), Триповерхова (1 к.тр.), Трьохглазка (1 к.тр.), Комсомольська (2 А к.тр.), (В), (Чатирдаг).</p> <p>4.Дружба (1 к.тр.), КЕ-31 (1 к.тр.), Емпірична (1 к.тр.), Севастопольська (2 А к.тр.).</p>
<p>II категорія складності:</p> <p>1.Оптимістична: 2 маршрути – 2 А к.тр. та 2 маршрути – 2 Б к.тр., (Г), (Тернопільська обл.). 2.Попелюшка: 2 А к.тр. та 2 Б к.тр., (Г), (Буковина).</p>	<p>II категорія складності:</p> <p>1.Кара-Мурза (2 А к.тр.), Профспілкова (2 А к.тр.), Молодіжна (2 Б к.тр.), Дружба (2 Б к.тр.), (В), (Карабі-Яйла). 2.Бичача (2 А к.тр.), Дубова (2 А к.тр.), Азимутальна (2 А к.тр.), Еміне-Баїр-Коба (2 Б к.тр.), (В), (Чатирдаг).</p>
<p>III категорія складності:</p> <p>1.Озерна (Блакитні озера): 3 Б.</p>	<p>III категорія складності: 1.Каскадна (3 Б к.тр.), (В), (Ай-Петрінська Яйла).</p>
	<p>IV категорія складності:</p> <p>1.Солдатська (4 Б к.тр.), (В), (Карабі Яйла).</p> <p>2.Кизил-Коба (4Б к.тр.), (Довгоруківська Яйла).</p>

Таблицю складено автором за матеріалами: [5, 6].

Розташована в лісостеповій і степовій зонах, Харківська область має помірно континентальний клімат. Середня температура січня -7°C , липня $+21^{\circ}$. Річна кількість опадів становить близько 450-600 мм. Більша частина області розташована в рівнинній північно-східній частині Придніпровської низовини. Ліси займають лише 11% площі, в основному біля впадінь річок. Для степових районів Харківської області характерний рівнинний рельєф.

Річкова система Харківської області характеризується виразними якостями. Сіверський Донець – найбільша річка області, протяжністю 1053 км, а також найбільша річка Лівобережної України. В Сіверський Донець впадають великі притоки Оскіл, Уди, Межова. Другу групу річок регіону називають степовими, які майже повністю пересихають у літні місяці. Ці ріки течуть із центрального регіону в південному напрямку і є притоками Дніпра. Яскравими прикладами є Багата, Оріль, Орчик і Самара. Третя група річок менша за розміром і протікає на північному заході області, серед луків і лісів. Ці річки, такі як Коломак і Мерла, також входять до басейну Дніпра, але натомість впадають у Ворсклу. Таким чином, Харківська область є вододілом двох головних водних систем Європи: Дніпра та Дону. Цей вододіл відзначається відсутністю високих гір і частими мілинами на річках і умовно проходить по лінії Золочів-Богодухів-Валка-Нова Водолага-Первомайський-Лозова. Історичні шляхи військ і народів Харківщиною були визначені наявністю такої знакової пам'ятки, як Мавританський шлях, що пролягав з Криму в Україну. Басейн Сіверського Дінця, розташований у Харківській області, є важливою туристично-рекреаційною територією, де розташовані численні будинки відпочинку, готелі та інші інфраструктурні об'єкти. Багато з цих об'єктів були створені в останні роки та дотримуються таких же суворих екологічних норм, як і в Європі, що покращує умови курортних зон і залучає більше відвідувачів.

Дійсно, вся Україна може похвалитися надзвичайно сприятливими умовами для здійснення безлічі туристичних заходів, у тому числі спортивного туризму. Україна забезпечує всі необхідні умови для таких видів

діяльності, як трекінг, рафтинг і лижний відпочинок. Ці умови поширюються не лише на випадковий відпочинок, а й на змагання, походи різного рівня та отримання звань і звань.

2.2. Інфраструктура спортивного туризму

Природні ресурси України, зокрема Харківської області, створюють значну основу для спортивно-оздоровчого туризму. Наприклад, існує кілька відомих гірськолижних курортів, таких як Драгобрат, який є найвищим гірським курортом України, розташований на висоті 1400 метрів над рівнем моря. Розташований на перетині хвойних лісів і альпійських лугів біля підніжжя гори Стіг (1707 м) в районі гірського масиву Близнюк (1883 м). Завдяки своїй висоті та винятковому клімату Драгобрат гарантовано має природний сніговий покрив. Так само Буковель, найбільший і найпопулярніший гірськолижний курорт України, був побудований із сучасними готелями, спа-центрами та ресторанами за зразком європейських гірськолижних курортів. На даний момент він може похвалитися загальною довжиною 55 км схилів різного рівня складності, причому найдовша траса простягається на 2106 м.

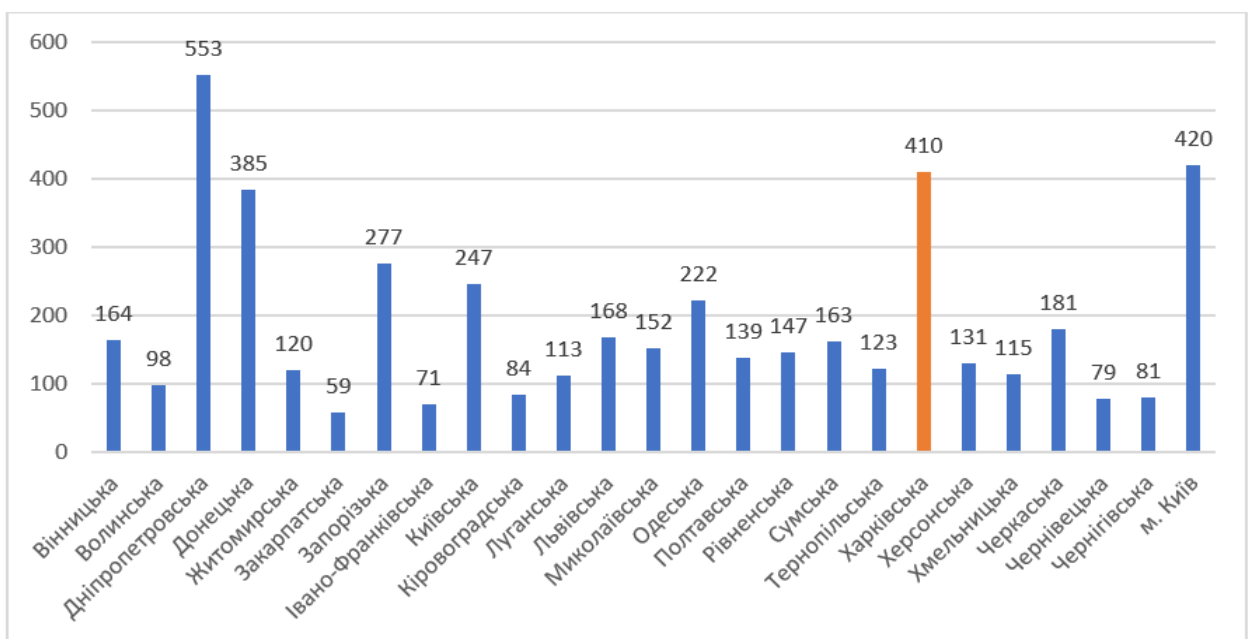


Рис. 2.4. Спортивні споруди в Україні, 2021 р., одиниць [17]

Якщо говорити про спортивний туризм як вид змагань, то зрозуміло, що для того, щоб спорт процвітав, має бути певна інфраструктура, наприклад стадіони, клуби та інші зручності.

Таблиця 2.4.

Клубів спортивного спрямування в Україні, 2021 р.

Суб'єкти господарювання	Кількість клубів
Спортивної направленості	1069
Фізкультурно-оздоровчої направленості	1639
Фізкультурно-оздоровчої та спортивної направленості	1814
Усього	4522

Джерело: [27].

Вивчаючи кількість клубів різного спортивного спрямування в нашій країні, стає зрозуміло, що Україна може похвалитися різноманітністю клубів.

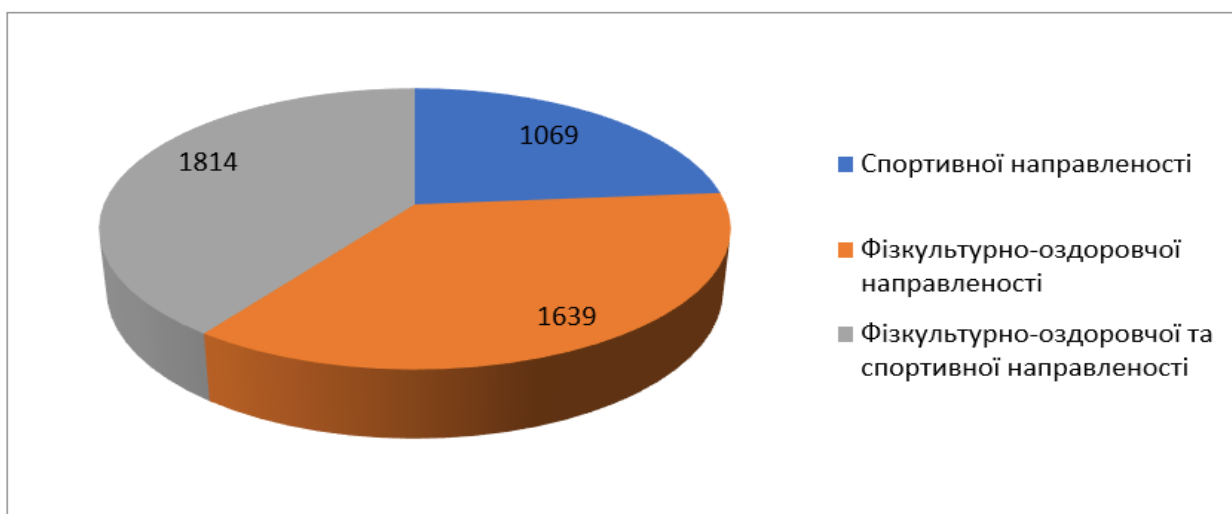


Рис. 2.5. Клуби спортивного спрямування в Україні, 2021 р. [27].

Зокрема, приділяється увага фізкультурно-оздоровчому напрямку, для цього створено більшу кількість гуртків. Крім того, в Україні є спортивні споруди, де можна займатися різними видами спорту.

На 1 січня 2021 року місто Харків могло похвалитися вражаючою спортивною інфраструктурою, яка складалася з 16 стадіонів, 795 спортивних майданчиків, 117 футбольних полів, 16 гірськолижних баз, 135 тирів, 20 басейнів, 342 спортивних залів, 20 легкоатлетичних доріжок, 252 центри

гімнастики з тренажерами, 671 приміщення для занять фізичною культурою та оздоровленням, 1 велотрек.

Таблиця 2.5

Спортивні споруди в Україні, 2021 р.

Найменування	Загальна площа, тис. кв.м	Загальна кількість спортивних споруд			
		усього	з них, майно яких перебуває у		
			державній власності	комунальній власності	приватній власності
Спортивні споруди, усього	х	106361	11 936	86 028	8 397
Стадіони з трибунами	х	1102	141	753	208
Площинні спортивні споруди	90268,7	65197	5 580	55 344	4 273
Приміщення для фізкультури	1948,3	16 458	2 941	11 010	2 507
Спортивні зали	4358,9	17 204	2 216	14 067	921
Плавальні басейни	212,3	555	127	268	160
Стрілецькі тири	х	5 202	787	4 271	144
Стрілецькі стенди	х	16	6	3	7
Біатлонні стрільбища	х	6	1	2	3
Велотреки, усього	х	4	2	0	2
Кінноспортивні бази	х	59	12	13	34
Споруди зі штучним льодом	х	64	4	13	47
Веслувально-спортивні бази	х	88	9	43	36
Веслувальні канали	х	2	2	0	0
Водноспортивні бази	х	37	12	8	17
Трампліни лижні, усього	х	24	8	5	11
Лижні бази	х	63	27	16	20

Джерело: [27].

Забезпеченість спортивними ресурсами Харківської області перевищує середню. Зазначимо, що у Первомайському районі розташовані дві спортивно-оздоровчі школи для молоді, у Шевченківському районі – дві спортивно-оздоровчі бази, а в Балаклійському районі розташований шановний стадіон «Арсенал». Крім того, практично в кожному районі Харківської області є спортивний комплекс. Незважаючи на це, місцеві органи виконавчої влади не надають пріоритету створенню умов для розвитку фізичної культури і спорту, що призводить до слабкої матеріально-технічної бази. Нині серед регіонів України Харківська область посідає 21 місце за забезпеченістю спортивними

залами (31% на 10 тис.), 22 місце за забезпеченістю спортивними майданчиками (36%), 7 місце за забезпеченістю басейнами (6%).

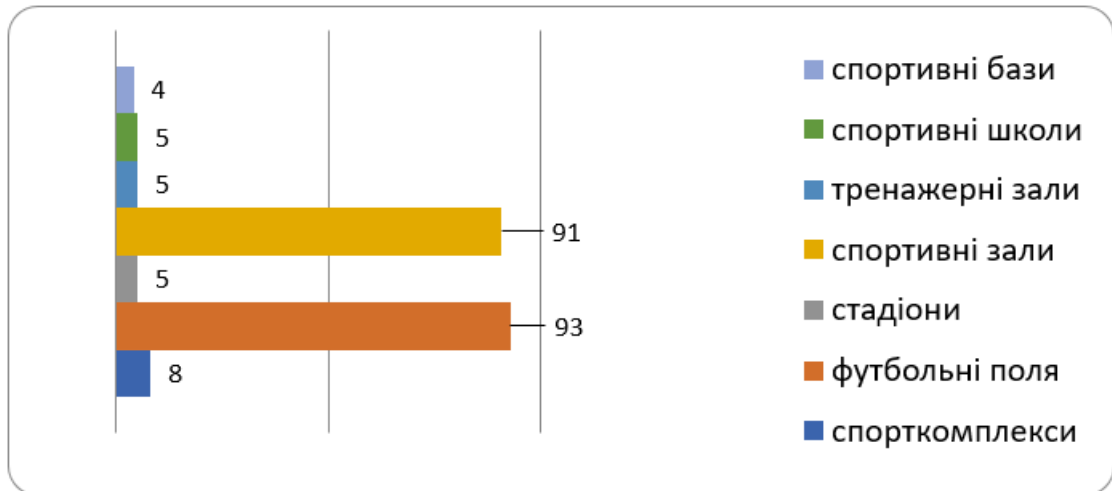


Рис. 2.6. Спортивна інфраструктура у Харківській області, 2021 р. [15]

Результати Всеукраїнського моніторингу спортивної інфраструктури у 2019 році невтішні. Більше половини об'єктів побудовані 15-20 років тому, і 60% з них не відповідають сучасним стандартам. У регіоні не вистачає сучасних спортивних центрів для спортсменів високого рівня, що призводить до того, що міжнародні спортивні змагання проводяться рідко. Через дефіцит сучасних приміщень спортсмени збірної змушені їздити на тренування в інші регіони України. Більшість дитячо-юнацьких спортивних шкіл не мають власних приміщень. За забезпеченістю кадрами (тренерами, інструкторами, викладачами та вчителями фізкультури) область посідає 14 місце серед усіх регіонів України – 49%. Сфера фізичної культури і спорту втрачає престиж через низьку оплату праці та недостатні соціальні гарантії. Треба визнати, що в питаннях розвитку спортивної інфраструктури Україна в цілому, а Харківська область зокрема, відстає від країн, які є нашими головними супротивниками на світовій спортивній арені. Це такі країни, як Чехія, Естонія, Білорусь, Болгарія, Латвія, Словаччина, які в 10-15 разів розвиненіші за нас. Крім того, Німеччина, Канада, США, Австрія, Норвегія, Фінляндія, Швеція ще далі випереджають у забезпеченні свого населення спортивними зручностями.

2.3. Сучасний стан розвитку спортивного туризму

В Україні є багаті умови для розвитку спортивного туризму, зокрема природно-кліматичні фактори, а також велика кількість об'єктів. Крім того, в Україні живуть люди, які займаються різними видами спорту та досягли відповідного рівня визнання. Наявні дані свідчать про те, що багато українців цікавляться не тільки оздоровчими видами спорту, а й займаються професійно, незалежно від того, входять вони в програму Олімпійських ігор чи ні. Більш детально ці дані можна побачити на супровідній діаграмі.

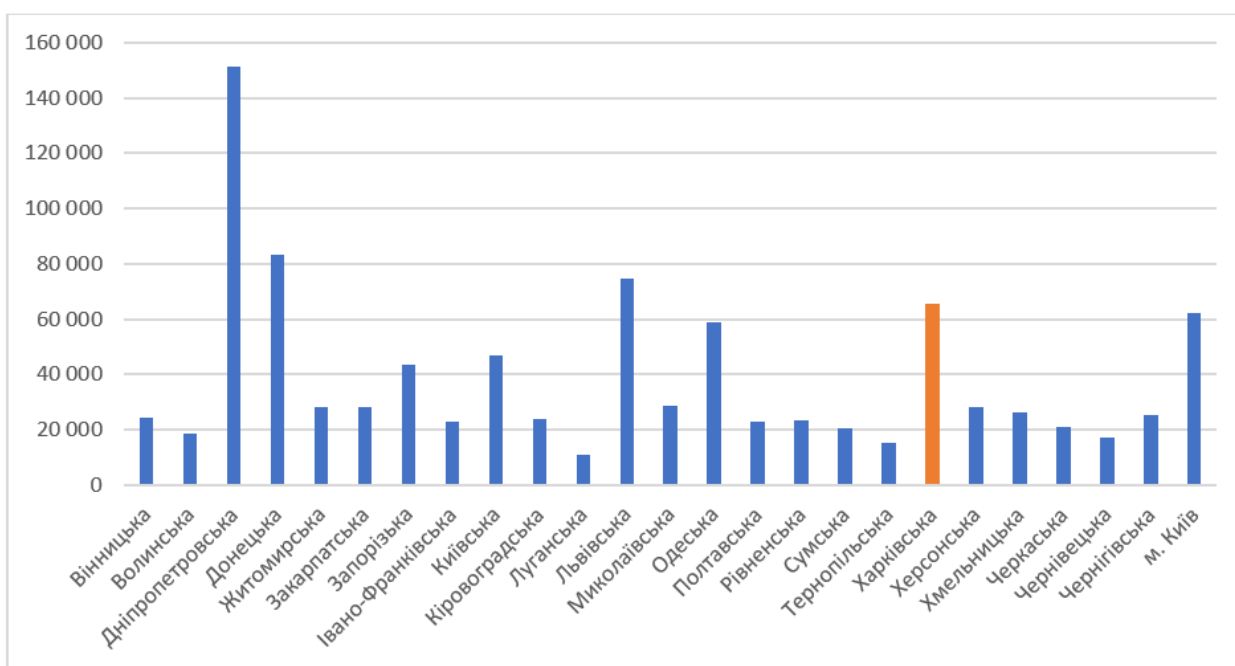


Рис. 2.7. Учасники спортивної діяльності в Україні, 2021 р., осіб [27]

На основі діаграми можна зробити висновок, що в Україні люди займаються спортом і мають прихильність до літніх олімпійських видів спорту. Це можна пояснити кліматом і більшою доступністю літніх видів спорту на відміну від зимових. Незважаючи на розвиток зимових видів спорту в країні, певні верстви населення не мають можливості займатися ними через відсутність природних умов у певних регіонах. У результаті літні олімпійські види спорту є більш доступними, і це показано на графіку.

Таблиця 2.6

Учасники спортивної діяльності в Україні, 2021 р.

Види спорту	Кількість осіб
Літні олімпійські види спорту	891885
Зимові олімпійські види спорту	20532
Види спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор	311729
Спортивно-технічні і прикладні види спорту	28764
Види спорту для осіб з вадами	18683

Джерело:[28].

Що стосується професійного спорту та досягнень наших спортсменів, варто відзначити, що вони щорічно беруть участь у великих турнірах і привозять вагомі нагороди в різних видах спорту. На прикладі легкої атлетики продемонструємо динаміку нагород наших спортсменів. У нашій державі існує організація Федерація спортивного туризму України, яка має на меті сприяти розвитку спортивного туризму на території всієї держави. Її завданнями є зміцнення здоров'я населення, формування здорового способу життя, підвищення ролі фізичної культури і спорту у всебічному гармонійному розвитку особистості. Федерація отримала статус національної спортивної федерації у жовтні 2002 року і спрямовує свої зусилля на розвиток пішохідного, гірського, велосипедного, водного, лижного, вітрильного, спелеологічного, авто-, мотоциклетного видів спортивного туризму. До Федерації спортивного туризму України входять 57 олімпійських видів спорту, 119 неолімпійських видів спорту та 51 вид спорту для інвалідів. За останнє десятиліття федерація організувала близько 30 загальнонаціональних спортивних заходів, пов'язаних із туризмом, які охоплюють різні категорії. Ці змагання зібрали понад 3000 спортсменів, за підсумками яких 46 учасників отримали престижне звання «Майстер спорту України».

На початок 2021 року в Україні функціонувало 108 туристично-краєзнавчих центрів, які обслуговували учнів різного рівня освіти. Ці центри варіювалися від національного Українського державного центру до районних центрів туризму в містах.

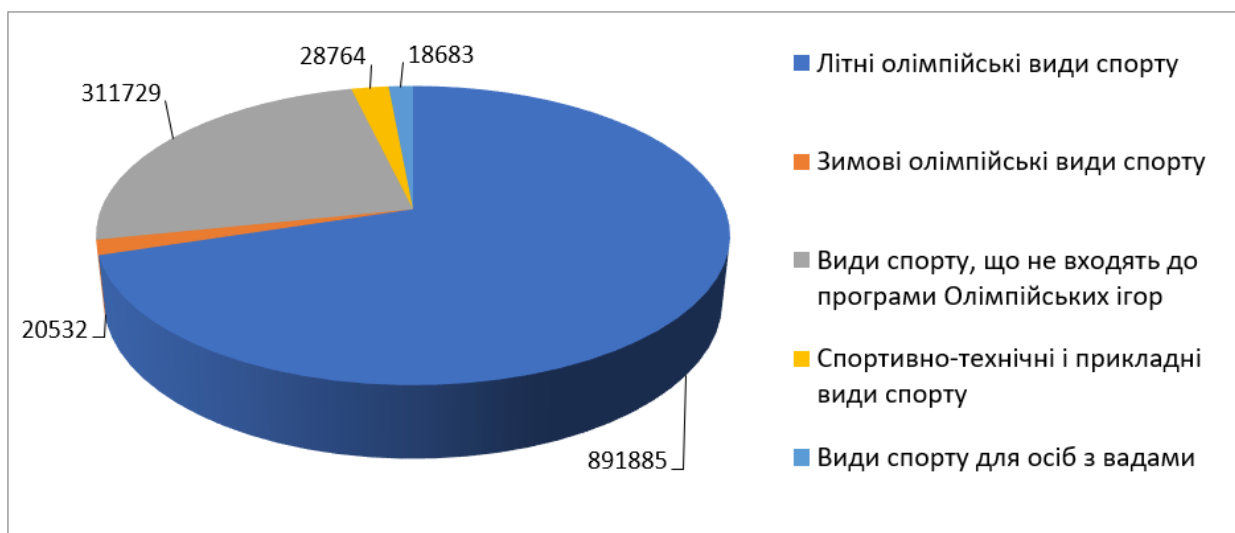


Рис. 2.8. Учасники спортивної діяльності в Україні, 2021 р. [28].

До туристично-краєзнавчої діяльності в цих центрах було залучено близько 110 тис. юних туристів. Однак ця цифра становить лише близько 2% від загальної кількості студентів в Україні. Цей низький відсоток не пропорційний соціальній та рекреаційній цінності участі в таких позакласних заходах.

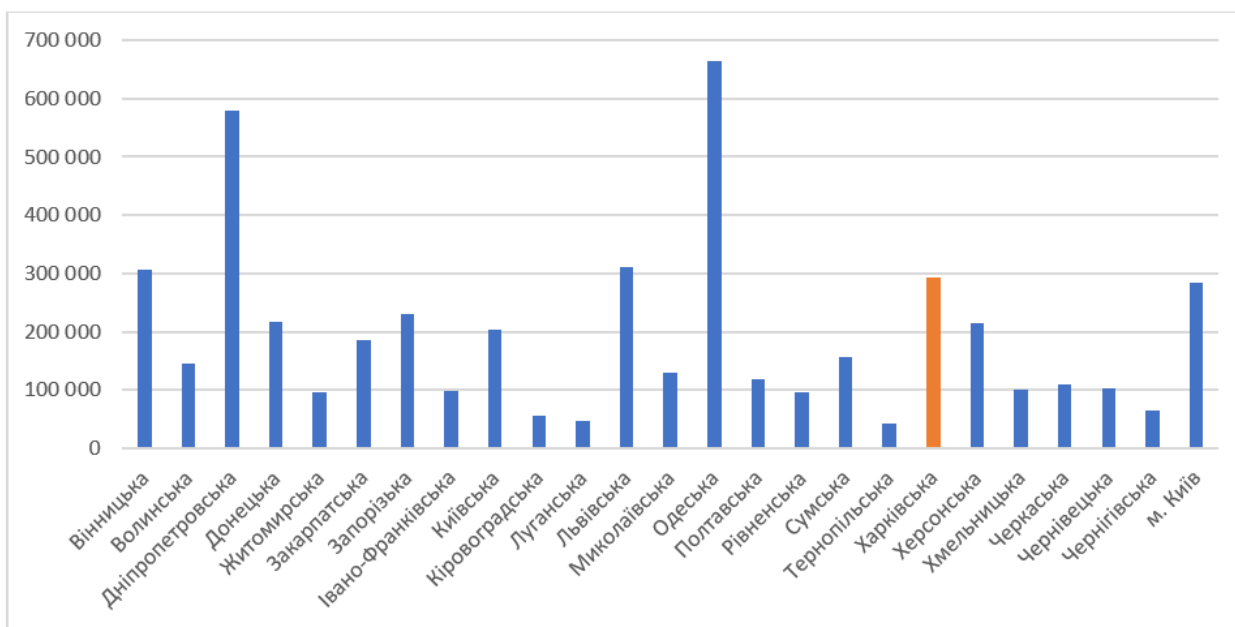


Рис. 2.9. Учасники фізкультурно-оздоровчої діяльності в Україні, 2021 р., осіб [27]

В Україні щорічно проводиться близько 4200 спортивних походів, з яких понад 200 поділяються на різні види походів – водні, велосипедні, гірські, лижні, спелеотуризм. У туристично-спортивних спільнотах найбільш

поширеними є програми «Спортивний туризм» і «Спортивне орієнтування». Варто зазначити, що донедавна такі популярні напрямки підготовки, як «Пішохідний туризм» та «Юні туристи», відійшли на другий план. Крім того, діють різноманітні гуртки гірськолижного туризму, водного туризму, велосипедного туризму, гірського туризму, навчання дитячого туризму, а також гуртки юних суддів туристських змагань і туристів-гідів. Серед нетрадиційних напрямків можна виділити гуртки «Скелелазіння», «Гірськолижний туризм», «Кінний туризм» та інші подібні програми.

Зараз центри туризму щорічно організують близько 250 змагань з різних видів туризму. Ці заходи, орієнтовані на масовий спортивний туризм, збирають близько 80 тис. учасників. Проте дані свідчать про те, що участь одного члена туристично-спортивного клубу прирівнюється до участі учасника масового туристичного заходу. Це свідчить про недостатню ефективність туристично-спортивних клубів на місцях.

Останнім часом на Харківщині спостерігається відродження системи оздоровчого та спортивного туризму. Ця система поєднує спорт і відпочинок, зміцнює здоров'я населення та сприяє здоровому способу життя. Всього станом на 2021 рік у загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладах туристсько-краєзнавчого профілю, центрах дитячої творчості функціонувало 4826 гуртків спортивно-туристичного профілю. Ці групи мали загальну реєстрацію 78 521 студентів. Серед різних видів спортивного туризму в Харківській області найбільшою популярністю користується пішохідний туризм, який займає 39% усіх видів діяльності. Друге місце займає спортивне орієнтування, яке становить 25% від усіх видів діяльності спортивного туризму, тоді як кінний туризм становить 3% від загального обсягу заходів [18, с. 63].

Крім того, за програмами «Спортивний туризм» працювало 90 гуртків, за програмою «Спортивне орієнтування» – 13 гуртків. Варто зазначити, що Харківська область є третім за популярністю напрямком пішохідного туризму, поступаючись Дніпропетровській області та Києву.

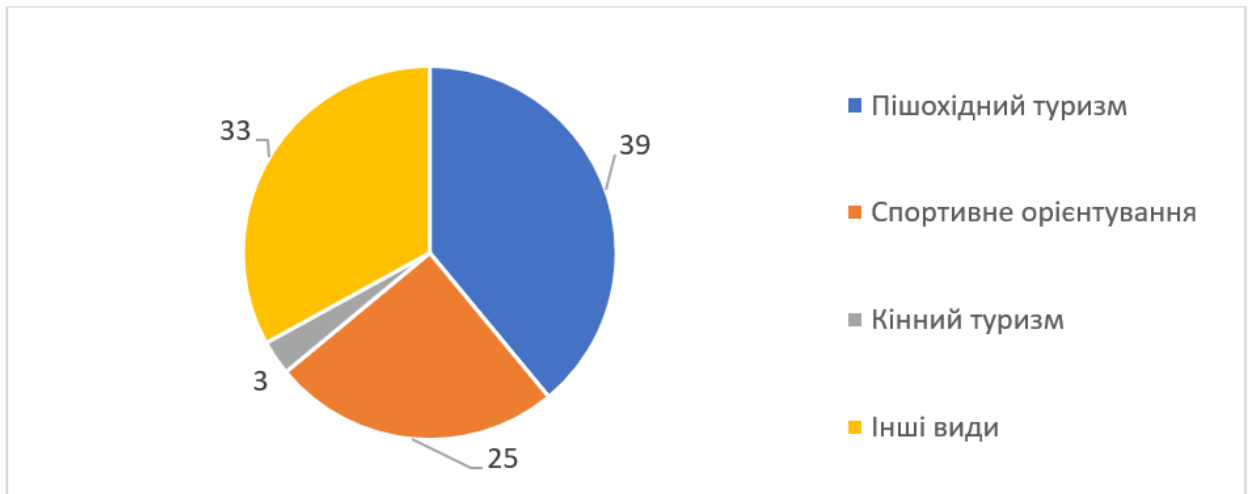


Рис. 2.10. Структура спортивного туризму у Харківській області, 2021 р., % [27]

З діаграми видно, що переважали традиційні змагання з техніки пішохідного туризму та спортивного орієнтування. Проте з'явилися нові види змагань, наприклад багатоденні зимові змагання учнівської молоді зі спортивного орієнтування, велотуризму та ін. Лише у 2019 році центри туризму організували понад 20 змагань з різних видів туризму, у масових заходах зі спортивного туризму взяли участь 7902 учасники. Хоча Харківська область має позитивну репутацію щодо розвитку та підтримки спорту, статистичні дані показують, що регулярна фізична активність не є такою поширеною, як в інших містах України та Європи. В інших місцях фізичними вправами займаються до 40-50% населення, тоді як серед українців – 12,95%, харків'ян – 14,2% та 14,3% жителів Харківщини (210,2 тис. осіб). У 2019 році в області цей показник незначно зріс і склав 15,3%, тоді як у місті Харкові – 15,1% (221,4 тис. осіб).

Важливим аспектом спортивного туризму є те, що він відрізняється від інших видів спорту мінімальними фінансовими вимогами. Це можна пояснити кількома факторами. По-перше, спортивний туризм процвітає у вже існуючих природних середовищах, що усуває потребу у дорогій інфраструктурі та об'єктах для проведення масштабних заходів. По-друге, самі туристи в першу чергу займаються логістикою та організаційною частиною цих заходів.

Нарешті, вже існує державна система навчання, яка діє ефективно і може продовжувати працювати з мінімальним державним фінансуванням.

2.4. Проблеми розвитку спортивного туризму в Україні

Харківська область має величезний потенціал для розвитку спортивного туризму, але його соціально-економічне значення залишається невикористаним. Розвитку спортивного туризму в регіоні заважають численні виклики, головною перешкодою є економічні проблеми. Це ще більше посилюється недостатньою підтримкою з боку державного та громадського секторів, що призводить до відсутності необхідної законодавчої та нормативної бази, а також методичної та інформаційної бази, яка б відображала сучасний стан розвитку спортивного туризму. Крім того, внутрішні організаційні проблеми в секторі туризму та спорту накопичилися протягом багатьох років, що ще більше перешкоджає його розвитку.

Очевидно, що система спортивного туризму в Україні не отримує значних коштів від спортивно-оздоровчих послуг для молоді та населення. Ці кошти, хоч і незначні на перший погляд, мають велике національне значення. Прибуток отримують різноманітні туристичні фірми та приватні підприємці, які мають ліцензію Держкомтуризму на організацію внутрішнього, зовнішнього та закордонного туризму та екскурсій. Проте більшість центрів туризму та краєзнавства учнівської молоді, навіть обласного рівня, та туристичні гуртки такої ліцензії не мають досі. Це зумовлено різними причинами, зокрема високою вартістю ліцензування, жорсткими ліцензійними вимогами та обов'язковим страхуванням усіх учасників туристичних та краєзнавчих заходів. Отже, виникає парадоксальна ситуація, коли державні заклади дитячо-юнацького туризму, громадські спортивні та туристичні організації не в змозі виконати встановлені державою умови провадження туристичної діяльності, передбачені Законом України «Про туризм», і свідомо порушують його.

Розвитку спортивного туризму перешкоджають економічні перешкоди, пов'язані з розвитком суспільства, а також недостатня державна та громадська підтримка цього виду спорту. Крім того, бракує сучасних нормативно-правових, методичних та інформаційних структур, які б враховували його поточний стан. Крім того, з часом накопичилися внутрішні проблеми в самих секторах спорту та туризму, що призвело до організаційних труднощів.

Крім того, Харківська область наразі не може проводити навчальні заняття через відсутність установок, необхідних для створення штучного снігу на спортивних майданчиках, лижних трасах і трамплінах. Крім того, спостерігається нестача спортивних споруд і баз, що відповідають міжнародним стандартам, а також недостатня кількість критих льодових спортивних споруд. Цей недолік змушує національні збірні виїжджати за кордон для тренувань на сучасних спортивних базах.

Основними причинами проблем є:

1. У країні відсутня підтримка розвитку зимових видів спорту, а спортивно-туристична інфраструктура не відповідає міжнародним стандартам;
2. фінансове та матеріально-технічне забезпечення зимових видів спорту знаходиться на низькому рівні;
3. низький рівень підготовки спортсменів, які приймають участь у таких змаганнях, а також недосконала система проведення національних змагань;
4. недостатній рівень інвестицій;
5. Низький рівень спортивної бази, що забезпечує масове заняття зимовими видами спорту;
6. недостатній рівень надання туристичних та транспортних послуг.

Розробка ґрунтовного вирішення цього питання сприятиме розвитку спортивної та туристичної інфраструктури, заохоченню здорового способу життя серед населення та збільшенню кількості вболівальників та мандрівників. Це благотворно вплине на імідж Харківської області та дозволить проводити змагання будь-якого рівня.

РОЗДІЛ 3. Перспективи розвитку спортивного туризму у Харківській області

3.1. Обґрунтування пріоритетних напрямків розвитку спортивного туризму

Для того, щоб сприяти постійному зростанню спортивного туризму, важливо створити національну модель, ефективну для сприяння як самодіяльному туризму, так і високопродуктивному спорту, оскільки це дозволить туристам покращити свої спортивні здібності. Варто зазначити, що спортивний туризм – це рух, який розвивається людьми, які захоплюються активним способом життя, зокрема школярами та студентами. Завдяки спортивному туризму ці люди можуть досягти своєї мети досліджувати навколишній світ, а також покращувати свої спортивні здібності. Враховуючи значну соціальну значимість спортивного туризму в Україні, ми визначили ключові напрямки для вдосконалення структури та організації спортивного туризму на регіональному рівні.

Спортивно-туристичні походи вважаються найбільш доступними і нескладними видами рекреаційної діяльності. Тому того факту, що вони охоплюють лише 7% від загальної кількості студентів і менше 1% від дорослого населення нашої країни, недостатньо. Враховуючи традиційний акцент на цьому напрямі, ця цифра є невиправдано низькою. Для вирішення цієї проблеми вкрай необхідно активізувати залучення учнівської та студентської молоді до туристсько-краєзнавчих подорожей, насамперед шляхом проведення таких заходів у межах власного регіону. Для дорослого туризму, можливо, доведеться зважитися на інші регіони України. Для цього необхідно провести ретельний аналіз рекреаційно-туристичних можливостей кожного регіону та розробити різноманітні маршрути різного рівня складності. Для успішної роботи системи дорослого туризму необхідне проведення туристсько-спортивних експедицій високого рівня за підтримки

ФСТУ (зокрема пішохідний туризм IV ст. у Карпатах, гірськолижний туризм V ст. у Карпатах тощо).

Є можливості для вдосконалення як функціональної, так і компонентної структури системи спортивного туризму в Україні. Рекомендується створити організаційні центри туристичних клубів на регіональному рівні за рахунок державного фінансування з мінімум 2-3 штатними одиницями. Крім того, пріоритетом розвитку спортивного туризму в Україні повинні бути такі стратегічні напрямки, як широке включення спортивного туризму в активне та цілеспрямоване дозвілля та підвищення добробуту населення країни, з особливим акцентом на дітей та молодь.

Для популяризації активного туризму серед місцевого населення з особливою увагою до молоді шкільного віку необхідно створити організовані та змістовні короткострокові та довгострокові програми відпочинку та оздоровлення. Для цього необхідна розробка місцевих туристично-рекреаційних та оздоровчих програм, які б відповідали чинному законодавству та базувалися на наявних рекреаційно-туристичних ресурсах та місцевих історичних рухах. Слід звернути увагу на розвиток оздоровчих екскурсій для шкіл, а також екскурсій та походів до природних, історичних та культурних пам'яток країни. Крім того, важливо організувати літній оздоровчий відпочинок.

Для сприяння розвитку спортивного туризму в екологічно чистих регіонах України необхідно створити систему навчально-тренувальних таборів для туристів. Подібно до скаутських таборів у всьому світі, ці табори включатимуть спортсменів-туристів різного віку та рівня кваліфікації. Вони сприятимуть обміну знаннями, пропагують інноваційні форми навчання, сприятимуть індивідуалізації та цілеспрямованості навчання. Ці табори можуть бути стаціонарними, базовими або пересувними та внесуть величезний внесок у розвиток спортивного туризму. Як туристичний продукт високої вартості, ця система може бути створена як можливість вторинної зайнятості для викладачів і студентів вищих навчальних закладів. Реалізація

таких програм створить нові можливості для працевлаштування та викличе необхідність у підготовці профільних спеціалістів відповідної кваліфікації. Крім спортивного туризму, пріоритетними видами соціального туризму є дитячо-юнацький туризм, молодіжний туризм, оздоровчо-оздоровчий туризм, культурно-пізнавальний туризм, екологічний туризм, сімейні туристичні поїздки, ветеранський та інвалідний туризм.

Для вирішення труднощів щодо розвитку спортивного туризму в Харківській області пропонуємо кілька рішень:

Удосконалення механізмів організації та регулювання є необхідним для розвитку як спортивної, так і туристичної інфраструктури. Необхідна професійна оцінка сучасного стану спортивної, туристичної, транспортної інфраструктури, а також інфраструктури розміщення. Для визначення найбільш оптимальних місць розміщення сучасних спортивних споруд необхідно провести техніко-економічні розрахунки та підготувати обґрунтування. Необхідно враховувати рівень розвитку як спортивної та транспортної інфраструктури, так і інфраструктури розміщення. Крім того, важливо враховувати технічні стандарти, встановлені міжнародними федераціями для відповідних видів спорту. Однією з цілей є залучення інвесторів до підтримки проектів, спрямованих на покращення спортивної та туристичної інфраструктури. Метою є оновлення існуючої спортивної інфраструктури та будівництво нових об'єктів відповідно до світових стандартів з наступною сертифікацією зазначених об'єктів. Поставлена мета полягає в створенні та зміцненні як туристичної інфраструктури, так і інфраструктури розміщення. Поліпшення транспортної інфраструктури, включаючи аеропорти, залізниці та автомобільні дороги, є ключовим напрямком для вдосконалення.

Реалізація структурованого плану надання допомоги спортсменам і мандрівникам під час кризи має вирішальне значення. Ця система забезпечить надійний засіб допомоги тим, хто її потребує, гарантуючи, що вони отримають допомогу, необхідну для проходження будь-якої надзвичайної ситуації.

Гарантія необхідного медичного обслуговування як для спортсменів, так і для відвідувачів є надзвичайно важливою.

Однією з цілей є створення міських і районних центрів, які сприяють фізичному благополуччю населення. Це робиться за допомогою таких ініціатив, як «Спорт для всіх», яка надає допомогу спортивним організаціям у місцях проживання людей. Однією з основних цілей є популяризація здорового способу життя через фізичну активність і спорт. Ця реклама має бути спрямована на всі групи суспільства, а для досягнення цієї мети має бути сформована агітаційно-пропагандистська група.

Виконання вищезазначених дій сприятиме поліпшенню ситуації:

Необхідно сприяти розвитку спортивної та туристичної інфраструктури відповідно до світових стандартів. Збільшуючи використання спортивних зручностей, є можливість збільшити їх операційні прибутки. Це, у свою чергу, могло б потенційно зменшити навантаження на видаткову частину як місцевих, так і державного бюджетів.

Оптимізація використання спортивних споруд є надзвичайно важливою. Метою є активізація залучення молоді до зимових видів спорту в дитячо-юнацьких спортивних школах.

Щоб збільшити приплив іноземної валюти, необхідно зосередитися на розширенні туристичної індустрії, забезпеченні комплексної підготовки спортсменів та проведенні змагань усіх рівнів.

Мета полягає в тому, щоб побудувати спортивні споруди міжнародного рівня та доступні для всіх верств населення. Це полегшить проведення змагань будь-якого рівня.

Покращення розвитку зимових видів спорту може бути досягнуто шляхом створення належної правової та організаційної бази для спортивної та туристичної інфраструктури, узгодженої з глобальними стандартами, а також з урахуванням місцевих інтересів.

У Харківській області автор визначив як пріоритетні численні види спортивного туризму, а також інші супутні види туризму, які мають значний

потенціал для туристичного розвитку регіону. Хоча ці види туризму не обмежують розвиток інших форм туризму в регіоні, вони, як правило, доповнюють один одного у створенні інтегрованих туристичних продуктів для регіону. Розглянемо ці окремі види туризму докладніше.

Пішохідний туризм. це вид рекреаційної діяльності, який отримав міжнародне визнання. Кілька районів Харківської області, зокрема Золочівський, Краснокутський, Богодухівський, Лозівський та Балаклійський, відкрили свої маршрути для туристів. Численні туроператори та агентства, такі як «Ранок-тур», «Маяк», «Стелима», «Менора» пропонують пішохідні екскурсії по Харкову. Власне, ще до Євро-2012 вже було розроблено кілька пішохідних туристичних маршрутів по окремих територіях області. Завдяки цьому пішохідний туризм у Харківській області набуває більш ефективної організації, за підтримки місцевої влади, що опікується його подальшим розвитком.

Таблиця 3.1.

Переваги та недоліки пішохідного туризму Харківської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - Сприятливий клімат; - Збережене навколишнє середовище (чисте повітря, недоторкана природа); - Ліси із 12% загальної площі області; - 70 % (150 об'єктів) ПЗФ Харківщини складають заказники: ландшафтні, гідрологічні, лісові, ботанічні, ентомологічні, загальногеологічні, загальнозоологічні, орнітологічні; - Історико-культурні, архітектурні місцевості та пам'ятки. 	<ul style="list-style-type: none"> - Відсутня єдина система маркування туристичних шляхів в Україні; - Відсутність обладнаних зупинок та туристичних притулків на маршрутах; - Відсутня необхідна кількість інструкторів, провідників; - Відсутня доступна інформація про пропоновані послуги та карти піших маршрутів; - Відсутність системи спостереження, управління та нагляду за станом піших стежок; - Недостатня кількість пунктів оренди туристичного спорядження (наметів, спальних мішків, інвентарю та інше); - Недостатній рівень безпеки туристів на маршрутах; - Недостатня кількість туроператорів, що продають пакети піших турів.

Складено автором за матеріалами: [15]

Таблиця 3.2.

Переваги та недоліки лижного туризму Харківської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - Сприятливий клімат; -Наявність гірськолижних комплексів; -Наявність туристичної інфраструктури у місцевостях лижних та гірськолижних комплексів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Не обладнано відповідно до міжнародних стандартів лижні траси; - Відсутня необхідна кількість інструкторів, персоналу та сучасного обладнання; - Відсутня доступна інформація про пропоновані послуги та карти лижних маршрутів, про умови катання на лижах; - Недостатня кількість закладів відпочинку та розваг.

Таблицю складено автором за матеріалами: [15]

Лижний туризм. Незважаючи на відсутність гір, гірськолижний туризм на Харківщині процвітає. Щорічно проводяться лижні змагання серед школярів та студентів. Базою для проведення цих заходів є Олімпійський спортивний клуб «Темп», а також відділ туризму та спортивного орієнтування Харківської обласної станції юних туристів. Популярним в області є і гірськолижний центр «Альпійська долина», що розташований у Зміївському районі. Тут є низка засніжених схилів та різноманітні інші спортивні та розважальні об'єкти.

Культурно-пізнавальний та екскурсійний туризм. Культурна та історична спадщина регіону є унікальною та неперевершеною. В області є численні музеї, релігійні та архітектурні пам'ятки великого історичного значення, пам'ятники. У великих містах такі культурні установи, як концертні зали, художні галереї та музеї, як правило, розміщуються в цих історичних спорудах. Архітектурна пишність цих пам'яток, їх різноманітність архітектурних стилів, багата та заплутана історія Харківщини – усе це сприяє розвитку потенціалу культурного туризму в регіоні.

Таблиця 3.3.

Переваги та недоліки культурно-пізнавального туризму Харківської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - Культурно-історична спадщина регіону; - Різноманітність культурно-екскурсійних об'єктів, що дозволяє розвивати різні туристичні продукти із урахуванням місцевого колориту; - Культурні заходи, колективи та міжнародні фестивалі; - Велика кількість музеїв, пам'ятки архітектури; - Збережені традиції та ремесла; - Розташування області сприяє створенню міжнародних культурно-пізнавальних турів та маршрутів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Незадовільна матеріально-технічна та фінансова база закладів культури; - Незадовільна державна політика щодо збереження та відновлення визначних пам'яток культури держави; - Низький рівень менеджменту та маркетингу закладів; - Недостатня кількість закладів розміщення та харчування, пристосованих до обслуговування великих туристичних груп, особливо у сільських населених пунктах; - Невисока активність закладів культури у просуванні своїх пропозицій, відсутність Інтернет та електронного зв'язку; - Невпорядкована інформація про наявні музейні та експозиційні фонди закладів; - Відсутність доріг та дорожніх туристичних знаків до об'єктів культурно-історичної та архітектурної спадщини; - Низький рівень організованого екскурсійного туризму; - Невелика кількість гідів екскурсіводів по області, особливо із знаннями іноземних мов; - Низький рівень співпраці із туроператорами та корпоративними замовниками.

Складено автором за матеріалами: [15]

Екологічний туризм. Екологічний туризм активно розвивається в Харківській області, він є актуальним і сучасним підходом до подорожей.

Таблиця 3.4.

Переваги та недоліки екологічного туризму Харківської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - Наявність природно-заповідних територій і об'єктів; - Збережене навколишнє середовище; - Унікальна флора і фауна; - Створені спеціалізовані структури та відділи з питань туризму та рекреації у національних парках, що займаються облаштуванням екологічних стежок, просуванням рекреаційного потенціалу відповідних територій; - Вигідне географічне розташування області сприяє створенню міжрегіональних та міжнародних піших турів та маршрутів; 	<ul style="list-style-type: none"> - Відсутня єдина система маркування екостежок, в кожному парку – свій підхід до знакування; - Низька якість обладнаних зупинок та туристичних притулків на екостежках; - Відсутня необхідна кількість інструкторів; - Відсутня комплексна інформація про можливості екотуризму в області; - Невелика кількість туроператорів, що продають пакети екологічними стежками; - Недотримання туристами правил перебування на заповідних територіях; - Відчуження територій національних парків призводить до скорочення екотуризму.

Складено автором за матеріалами: [15]

Дитячий туризм. Для підвищення якості роботи дитячих оздоровчих закладів і таборів необхідна модернізація та вдосконалення їх матеріально-технічної інфраструктури. Крім того, необхідно впорядкувати та вирішити питання власності цих установ. Природні ресурси регіону також створюють можливості для створення нових об'єктів та об'єктів дитячого туризму. Це потребує реалізації послідовної регіональної політики управління цією галуззю. Проте розвитку дитячого туризму в області гальмує відсутність співпраці з туристичними операторами.

Приватні помешкання в цьому районі не призначені для розміщення дітей і не пропонують зручностей для сімей з дітьми. Ігрові майданчики та обладнання для дітей відсутні. Крім того, освітніх програм, які пропонують загальноосвітні школи для ознайомлення дітей з місцевою культурою та історією, а також для зміцнення здоров'я під час зимових та літніх канікул, недостатньо.

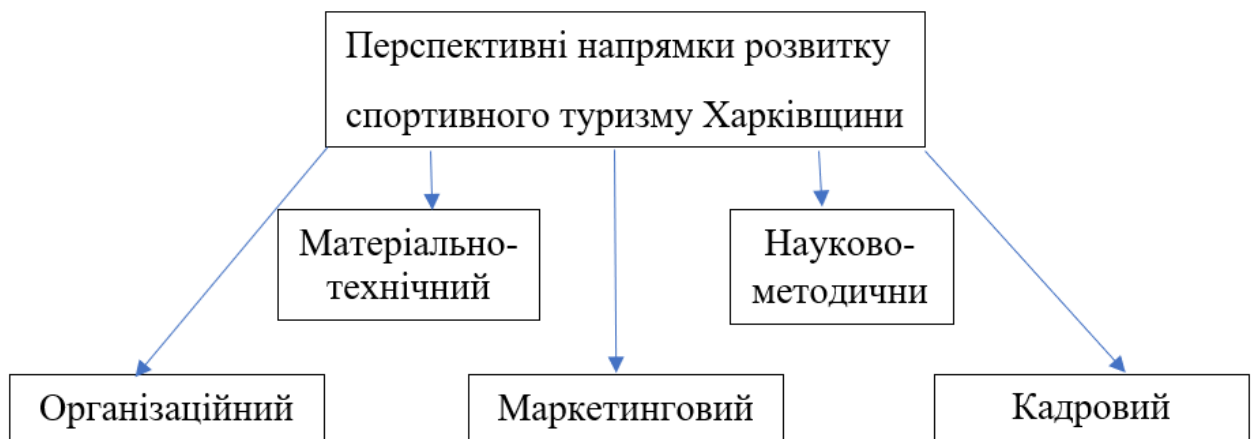


Рис. 3.1. Перспективні напрямки розвитку спортивного туризму у Харківській області.

Наведемо приклади дій для кожного з перспективних напрямків.

Організаційний напрям:

Створення інноваційних маршрутів спортивного туризму.

Матеріально-технічний напрям:

Розвиток нових спортивних і туристичних об'єктів, а також модернізація і реконструкція існуючих – важливий аспект галузі. Розвиток і покращення під'їзних доріг, що ведуть до спортивних і туристичних об'єктів і закладів

розміщення, є ключовими аспектами інфраструктури. Щоб полегшити спілкування та розуміння для туристів з різним лінгвістичним середовищем, важливо встановити вивіски кількома мовами. Сюди входять покажчики назв популярних туристичних напрямків, які для зручності відвідувачів повинні бути відображені українською та англійською мовами. Фінансування реставрації пам'яток архітектури, культури та історії в Україні є надзвичайно важливою справою. Розвиток приміських зон короткочасного відпочинку та створення нових зон відпочинку як загальнодержавного, так і місцевого значення є ключовим пріоритетом організації.

Науково-методичний напрям:

Поставлене завдання передбачає проведення комплексного аналізу ландшафтно-екологічних та історико-культурних аспектів території регіону. Це робиться для того, щоб встановити різноманітні стандарти щодо кількості туристів, які навколишнє середовище може прийняти без негативного впливу. Мета – посилити відповідальність за порушення норм законодавства щодо охорони природи та пам'яток. Це можна зробити шляхом перегляду чинних нормативно-правових актів, які стосуються такого захисту. Обґрунтування встановлення максимальних обмежень місткості об'єктів, розташованих у туристичних центрах, ґрунтується на нормах антропогенного навантаження.

Маркетинговий напрям:

У рамках плану розвитку області триває формування графіку проведення спортивних заходів. Мета рекламувати спортивні та туристичні товари в межах області та за її межами. Поставлена мета полягає в тому, щоб створити сучасну інформаційну та маркетингову платформу, яка обслуговує індустрію туризму з особливим акцентом на спортивному та оздоровчому туризмі. Важливим є створення яскравого іміджу спортивного регіону. Для посилення поширення достовірної та високоякісної інформації важливе значення має випуск туристичної літератури: газет, журналів, законодавчих збірників, методичних рекомендацій, тематичних монографій, навчальних посібників, підручників та інших видань. Крім того, послідовна трансляція

радіо- та телевізійних програм, пов'язаних із туризмом, необхідна для підтримки постійного потоку якісної інформації. Для залучення в Україну більшої кількості іноземних туристів необхідно регулярно проводити національні та міжнародні туристичні виставки, салони, ярмарки, фестивалі, конкурси та інші відповідні заходи в країні. Крім того, вкрай важливо сприяти участі місцевих туристичних виробників у подібних заходах за межами України.

Кадровий напрям:

Щоб підвищити якість освіти та відповідати вимогам ринку, необхідно розвивати співпрацю між спортивними підприємствами та навчальними закладами. Цього можна досягти шляхом створення філій навчальних закладів та організації курсів для місцевих жителів у туристичних районах для підтримки місцевої зайнятості. Крім того, важливо розвивати систему взаємодії зі службами зайнятості різні рівні для забезпечення ефективного спілкування та співробітництва.

3.2. Впровадження нових маршрутів спортивного туризму

3.2.1. Маршрут водного туризму по р. Оріль

Розвиток спортивно-оздоровчого туризму залежить від багатьох факторів, одним з яких є створення нових спортивних туристичних маршрутів у Харківській області. Автор з гордістю представляє унікальний водний маршрут, що пролягає вздовж річки Оріль і відкриває приголомшливі краєвиди наймальовничіших куточків регіону. На особливу увагу заслуговує національний природний парк «Гомільшанські ліси», який по праву вважається перлиною природної краси Слобожанщини. Незважаючи на те, що в Харківській області вона поступається за довжиною лише річці Сіверський Донець (яку часто відвідують любителі водного туризму), а річка Оскіл зараз недоступна через триваючі військові дії, річка Оріль все ще пропонує широкі можливості для активного відпочинку.

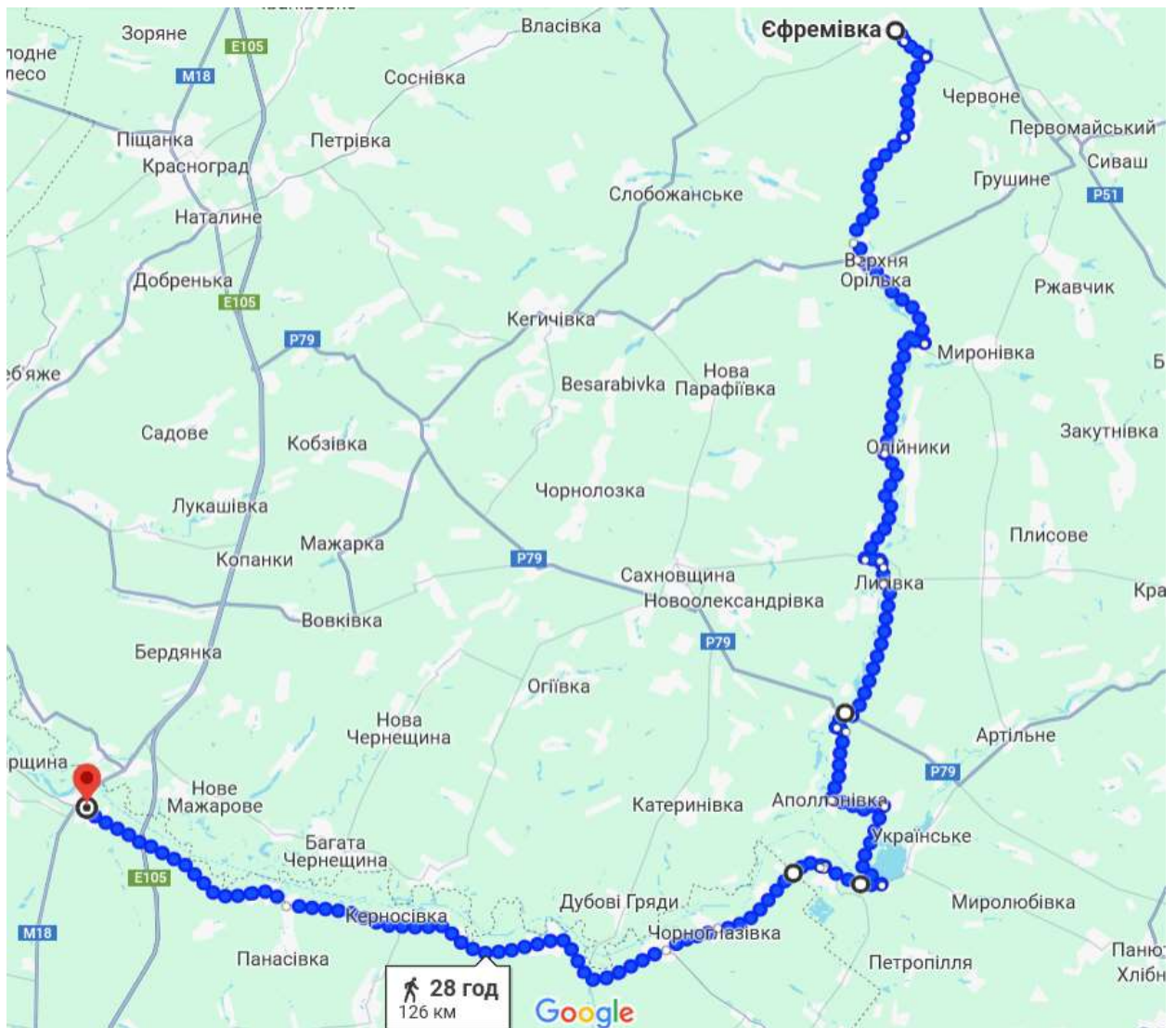


Рис. 3.2. Схема маршруту водного туризму по р. Оріль.

Обґрунтування вибору цього конкретного водного шляху ґрунтувалося на ряді етапів. Ці етапи описано нижче:

1. Для створення мальовничого маршруту Харківщиною були залучені фахівці з досвідом роботи в туристичній та спортивній сферах. Метою було розробити маршрут, який проходив би візуально приємними місцями.

2. Створення розкладу для багатоденної водної подорожі середньої складності навесні, влітку та восени є складним процесом, який потребує належного обладнання. Це спорядження включає намети, рюкзаки, інструменти для ремонту, сплавне спорядження, аптечку, кухонне начиння, особистий одяг та взуття, а також достатньо їжі для всіх учасників.

3. Визначення найбільш прийнятної кількості туристів, які можуть пройти водний маршрут одночасно, оцінюється в межах від 10 до 20 осіб.

4. Наш план передбачає створення п'ятиденного туристичного маршруту від Єфремівки до Перещепинового.

5. Туристам пропонується широкий спектр транспортних засобів на вибір, включаючи байдарки, катамарани та байдарки, щоб покращити загальний досвід.

6. За запитом і за додаткову плату туристам можуть бути надані різні додаткові послуги. Ці послуги не входять у стандартний пакет.

У вартість сплаву включено:

- прокат байдарок, каяків та катамаранів (за вибором), а також весла, гермомішки тощо;

- прокат наметів та спорядження для облаштування табору;

- супровід інструктора;

- страхування;

- харчування;

- первинна медична допомога.

Надаємо погодинну деталізацію маршруту:

Таблиця 3.5

Маршрут водного туризму по р. Оріль

День 1	7.00	Виїзд з Харкова на мікроавтобусі від станції метро "Проспект Гагаріна".	
	10.00	Прибуття на річку Оріль поблизу с. Єфремівка, підготовка байдарок/катамаранів/каяків, інструктаж.	
	11.00	Початок сплаву. Насолодження красою, що відкривається перед туристами.	
	13.00	Зупинка на обід. Бажаючі можуть покупатися та позагорати на сонці.	
	14.00	Продовження неспішного сплаву	
	18.00	Зупинка на нічліг поблизу с. Миронівка	
	19.00	Установка табору, приготування вечері, відпочинок, рибалка	
	23.00	Відбій.	
	День 2	8.00	Підйом, приготування сніданку, збір табору.
		10.00	Вихід на маршрут.
13.00		Зупинка на обід.	
14.00		Продовження сплаву.	
18.00		Зупинка на нічліг поблизу с. Лигівка.	
19.00		Установка табору, приготування вечері, відпочинок, рибалка.	
День 3	23.00	Відбій.	
	8.00	Підйом, приготування сніданку, збір табору.	
	10.00	Вихід на маршрут.	
	13.00	Зупинка на обід.	

	14.00	Продовження сплаву.
	18.00	Зупинка на нічліг поблизу с. Черноглазівка.
	19.00	Установка табору, приготування вечері, відпочинок, рибалка.
	23.00	Відбій.
День 4	8.00	Підйом, приготування сніданку, збір табору.
	10.00	Вихід на маршрут.
	13.00	Зупинка на обід.
	14.00	Продовження сплаву.
	18.00	Зупинка на нічліг поблизу с. Керносівка.
	19.00	Установка табору, приготування вечері, відпочинок, рибалка.
	23.00	Відбій.
День 5	8.00	Підйом, приготування сніданку, збір табору.
	10.00	Вихід на маршрут.
	13.00	Зупинка на обід.
	14.00	Купання та загоряння
	17.00	Розбір байдарок/катамаранів.
	18.00	Виїзд в Харків на мікроавтобусі.
	21.00	Прибуття в Харків.

У вартість не включено:

- проїзд до старту та повернення додому після закінчення маршруту, мікроавтобус - 170 грн за особу;
- оренда спального мішка та килимка - 135 грн;
- 2-х місне розташування у наметі - 90 грн за особу.

Додаткові послуги для групових заявок:

- виїзний тир - 200 грн / година
- встановлення та збір наметового табору - 20 грн за намет
- розкладні стільці 15 грн за добу
- розкладні столи - 50 грн за добу
- шатер - 150 грн
- мобільна лазня - 300 грн за добу
- освітлення табору - 150 грн
- складання та розкладання байдарок - 50 грн
- заготівля дров - 50 грн
- музичний супровід - 700 грн

Умови подорожі:

- збирання та розбирання байдарок здійснюється всіма учасниками під наглядом інструктора;
- навчання базовим основам управління плавзасобами під керівництвом досвідченого інструктора.

Не бажано займатися походом особам із захворюваннями серцево-судинної системи, особам, які потребують постійного медичного нагляду, а також особам, які мають протипоказання до надмірних фізичних навантажень. Крім того, людям зі слабкою нервовою системою не рекомендується брати участь.

Вартість сплаву: 2592 грн на каяках; 2052 грн. на байдарках та катамаранах.

Намагаючись точно оцінити грошову цінність нового маршруту спортивного та оздоровчого туризму, необхідно ретельно переглянути кожен елемент туру. У нашому поточному сценарії вартість зазначеного туру включає такі складові:

- прокат повного спектру спорядження для здійснення сплавів;
- супровід досвідченого інструктора;
- страхування подорожі;
- багаторазове харчування;
- комплектація аптечки для надання первинної допомоги.

За ціною 1642 грн або 182,5 грн на день, компанія пропонує дев'ятиденний тур з інструктором, спортивним спорядженням і страховкою для сплаву на байдарках або катамаранах. Як варіант, за 2074 грн або 230,5 грн на день компанія пропонує тур спеціально для каякінгу. Важливо відзначити, що комісія турфірми за цей тур становить 20%. У підсумку повна вартість туру – 2052 грн за сплав на байдарках чи катамаранах, 2592 грн за сплав на байдарках.

Розрахунок маржинального доходу: Маржа туристичної фірми служить двом цілям: покриває витрати фірми та отримує прибуток. Розрахунок загального обсягу маржинального доходу туристичного підприємства має вирішальне значення для визначення того, чи може компанія покрити його постійні витрати та приносити прибуток. Маржинальний дохід – це загальна сума комісійних і надбавок, які покривають постійні витрати, прибуток і податкові платежі компанії. Рівень маржі можна розрахувати, поділивши суму

маржинального доходу на виручку від продажу турів, а потім помноживши на 100%. Різниця між виручкою від продажу туристичних продуктів і прямими змінними витратами являє собою загальний маржинальний дохід туристичного підприємства. На основі попереднього дослідження ринку навесні (В.) буде сформовано 7 груп, влітку (Л.) — 12 груп, восени (О.) — 9 груп. Тепер настав час порахувати.

$$В. 3м. * 7гр. * 2052=43092; 3м. * 7 гр. * 2592=54432;$$

$$Л. 3м. * 12 * 2052=73872; 3м * 12гр. * 2592=93312;$$

$$О. 3м. * 9гр. * 2052=55404; 3м. * 9гр. * 2592=69984.$$

Річний маржинальний прибуток від організації туру складає: на каяках 217728 грн; та на байдарках 172368 грн.

Розрахунок постійних витрат: Обговорюючи витрати на тур, важливо зазначити, що постійні витрати не змінюються суттєво зі змінами обсягу продажів. Ці витрати включають плату за оренду каяків, катамаранів і самого об'єкта, страхові збори, зарплату інструкторів і комісію. Змінні витрати складають приблизно 35-40% загальних витрат. За розрахунками, постійні витрати на байдарки складають 718 грн (або 6462 грн за 9 місяців), тоді як постійні витрати на катамарани становлять 907 грн (або 8163 грн за 9 місяців).

Розрахуємо валовий прибуток туру за формулою:

$P_{вал} = M_{р.пр.} - C_{пост.}$, де $P_{вал}$ - прибуток валовий, $C_{пост.}$ - постійні затрати у складі собівартості.

$$\text{Сплав на байдарках: } P_{вал} = 172368 - 6462 = 165906.$$

$$\text{Сплав на каяках: } P_{вал} = 217728 - 8163 = 209565.$$

Розрахунок чистого прибутку за формулою:

$P_{чист} = P_{вал} - H_{пр.}$, де $H_{пр.}$ - податки на прибуток, $H_{пр.}$ - 24% від $P_{вал}$.

$$\text{Сплав на байдарках: } H_{пр.} = 165906 * 0,24 = 39817,5; \quad P_{чист} = 165906 - 39817,5 = 126088,5.$$

$$\text{Сплав на каяках: } H_{пр.} = 209565 * 0,24 = 50295; \quad P_{чист} = 209565 - 50295 = 159270.$$

Отже, показники економічної ефективності виглядають наступним чином:

Рівень прибутковості:

$Y_{\text{пр}} = P_{\text{вал}} * 100\%$, де $P_{\text{вал}}$ - прибуток валовий, $S_{\text{пр}}$ - сума продажу:

Сплав на байдарках: $Y_{\text{пр}} = 165906 * 100\% = 5,06\%$

Сплав на каяках: $Y_{\text{пр}} = 209565 * 100\% = 6,7\%$

Тепер знаходимо *рівень рентабельності*. Відповідно до маркетингу даного туристичного пакету, рентабельність (%) визначається туроператором. Чим вищий відсоток, тим більший прибуток. Норма рентабельності значно коливається, коливаючись від 5% до 100% і більше. Ця дисперсія залежить від ситуації з попитом і конкурентного середовища ринку в даному цільовому сегменті. Рентабельність — це показник, який використовується для оцінки діяльності компанії та служить інструментом для інвестиційної політики та ціноутворення. Він вимірює прибуток, отриманий компанією за кожен грошову одиницю, витрачену на виробництво та продаж продукції. Формула, яка використовується для розрахунку прибутковості, є основою для цього показника.

$Y_p = P_{\text{чист}} * 100\%$, де $P_{\text{чист}}$ - прибуток чистий, $S_{\text{пр}}$ - сума продажів.

Сплав на байдарках: $Y_p = 39817,5 * 100\% = 1,4\%$;

Сплав на каяках: $Y_p = 50295 * 100\% = 1,9\%$.

Порівняємо отримані результати – з нормативними:

Нормативні: 1,1%; Отримані: 4,9%.

Очевидно, що досягнутий рівень рентабельності перевищує норму, що свідчить про економічну доцільність інвестування у водно-оздоровчий тур. Тому його можна виконати цілком. Сам тур добре структурований, включає щоденні фізичні навантаження, обмежений час дозвілля та різноманітні додаткові зручності.

3.2.2. Маршрут трекінгового туризму «Шляхами Сковороди»

Туристична стежка є особливим гібридом різних форм діяльності, включаючи фізичний відпочинок, освітні дослідження, оздоровлення, спорт та екологічні інструктажі. На відміну від інших видів туристичних пропозицій, створення туристичної стежки потребує значно менших початкових інвестицій. Крім того, до нього можна потрапити протягом усього року, він має достатню довжину, що дозволяє відвідувачам проходити його у власному темпі. Важливість розвитку мережі туристичних стежок пояснюється не лише їхнім потенційним економічним та екологічним впливом, а й тим, що вони є найбільш доступною та поширеною формою екологічної освіти.

Оскільки активний туризм продовжує набирати популярності в усьому світі, все більше країн інвестують у розвиток туристичних маршрутів по всій своїй території. Особливим попитом користуються трекінгові маршрути, що ведуть до важливих туристичних місць. Водночас центри формування DESTINAЦІЇ — це різні «точки», розкидані по географічному простору, які приваблюють інформаційні потоки і можуть розглядатися як «центри тяжіння» цих DESTINAЦІЙ. Незважаючи на таку тенденцію, наразі в Україні відсутні туристичні маршрути європейського рівня, через її територію не проходять транснаціональні маршрути.

Наш проект передбачає створення трекінгового маршруту, який проходитиме через відомий туристичний об'єкт Харківської області Національний меморіально-літературний музей Г.С. Сковороди, що в селі Сковородинівка. Цей маршрут пролягатиме сільськими дорогами й охоплюватиме села Малижино, Писарівка, місто Богодухів, Бабаї, якими проходив і сам філософ. Це дозволить мандрівникам ближче познайомитися з життям і творчістю Г.С. Сковорода і відчути те саме природне середовище, що й він. Для облаштування маршруту будемо використовувати позабюджетні кошти. Маршрут може бути як пішохідним, так і велосипедним за бажанням відвідувача.

Загальна протяжність запропонованої пішохідної доріжки становить 53 кілометри. Маршрут починається в с.Вільшани, продовжується на с.Сковородинівка, с.Малижино, с.Писарівка і закінчується в м.Богодухів. Натомість альтернативний веломаршрут має загальну довжину 86 кілометрів, починаючи від села Бабаї та продовжуючи через село Солоницівка, село Вільшани, село Сковородинівка, село Малижино, село Писарівка та закінчуючи містом Богодухів. Для тих, хто може мати обмеження в часі, рекомендується пройти лише частину маршруту, а саме 15-кілометрову ділянку від с.Вільшани до с.Сковородинівка, яку можна подолати приблизно за 3 години.

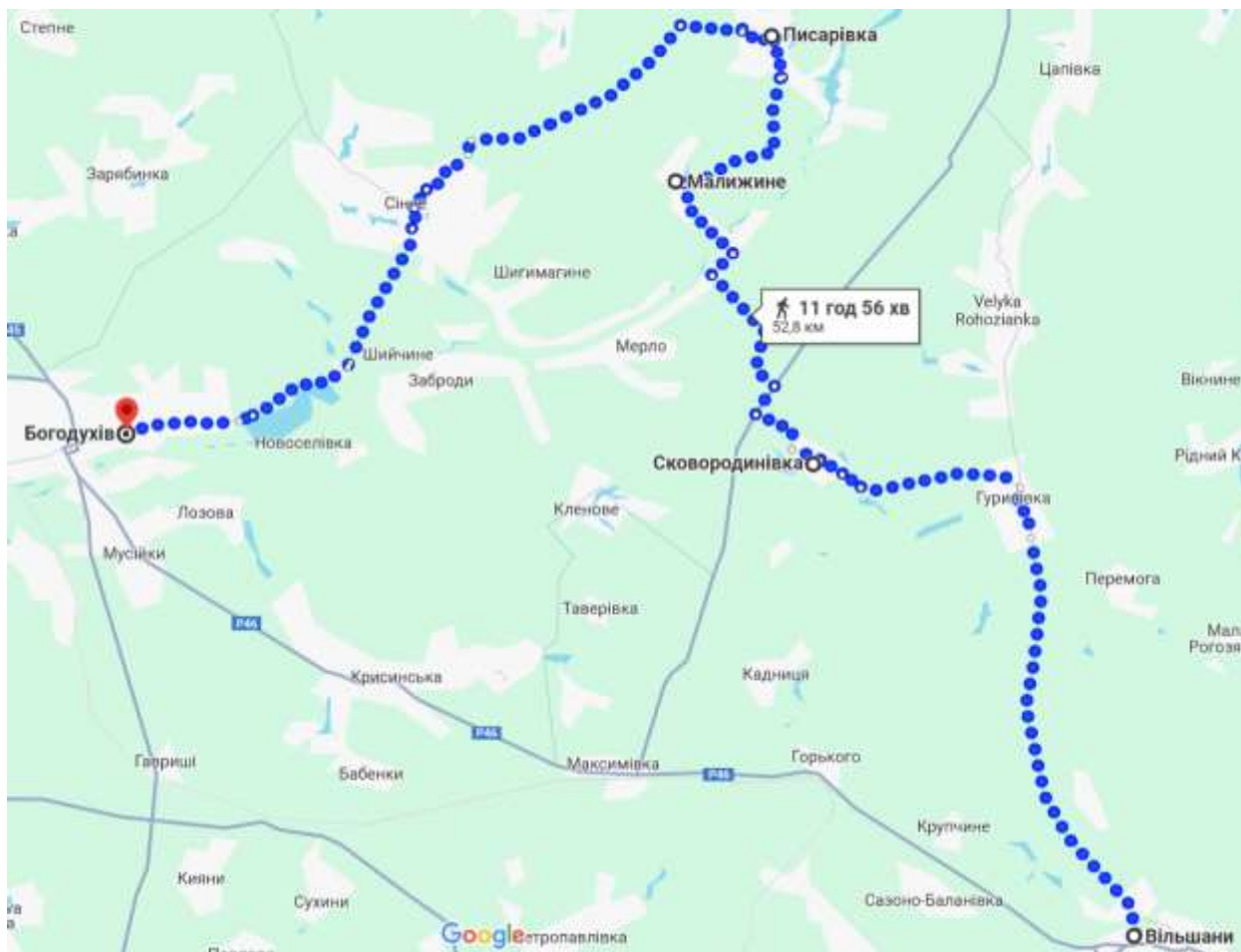


Рис. 3.3. Трекінговий маршрут Харківщиною «Шляхами Сковороди»

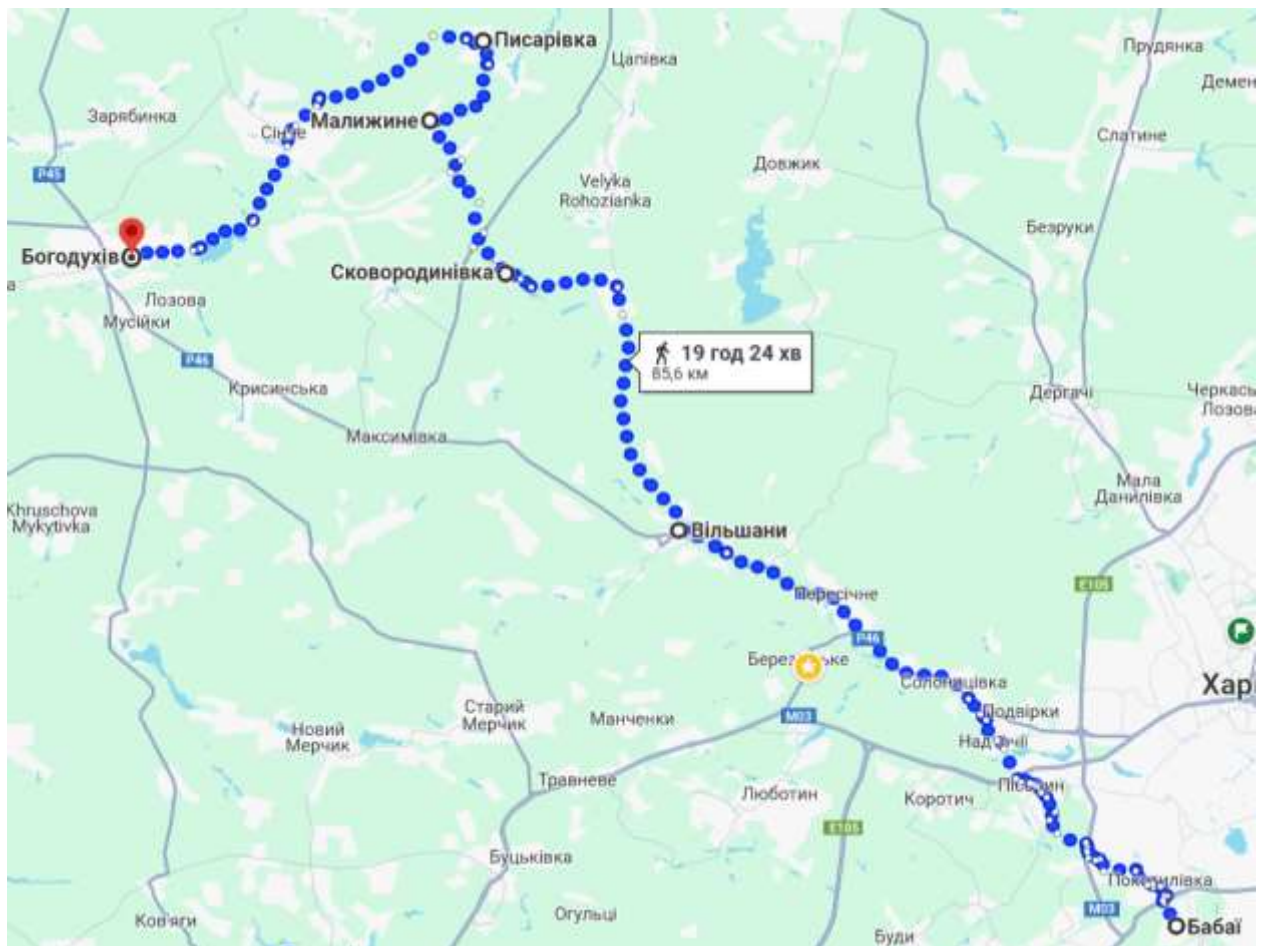


Рис. 3.4. Велосипедний маршрут Харківщиною «Шляхами Сковороди»

Після виходу з Харкова радимо туристам (особливо харків'янам) дістатися до початкових точок подорожі будь-яким доступним видом транспорту – села Ольшани або Бабаї. Звідти можна вирушити на схід стежками великого філософа до місця його останнього спочинку на Слобожанщині, а саме до села Сковородинівка. Г.С. Сковорода колись міркував про життя, стверджуючи, що воно схоже на подорож: прямувати вперед без чіткого знання мети чи причини вирушити в подорож. За допомогою вказівників та інформаційних табличок, які ми встановили, Григорій Савич непомітно крокуватиме поруч із нашими відвідувачами, коли вони будуть переходити узбіччям. Разом ми докладемо зусиль, щоб зрозуміти наше різноманітне суспільство та його духовне багатство. Ми навіть спробуємо відповісти на позачасове (хоч і умовно риторичне) запитання куди йти і навіщо йти.



Рис. 3.5. Оформлення інформаційного стенду на трекінговому маршруті.

Сковорода часто відомий цитатою: «Кожному городу своя мораль і права, кожному своя голова», яку часто вважають застарілою та кумедною. Проте ідеї Сковороди насправді досить практичні й приземлені. Його філософію можна підсумувати як віру в те, що кожна людина має свій власний моральний компас і інструменти, щоб орієнтуватися в житті.



Рис. 3.6. Інформаційного покажчик з цитатами Г.С. Сковороди на трекінговому маршруті «Шляхами Сковороди»

Упродовж усього процесу розробки маршруту ми пам'ятали слова самого філософа: «Бог створив світ таким чином, що все, що потрібно, не дуже складне, а все, що складне, не потрібне». Тому ми запропонували облаштувати на маршруті численні зупинки для відпочинку туристів, а також джерела питної води. Крім того, для тих, хто бажає більш комфортного проживання, рекомендуємо поселення в готелях «Грант» чи «Кера» у м. Вільшани, або в готелі «Нептун» чи мотелі «Сюжет» у м. Богодухів.

Роздуми Сковороди нав'язали маршрут, яким туристи за день дістануться до села Сковородинівка. Сковорода бував у багатьох селах Слобожанщини, таких як Ізюм, Бурлук, Бабаї, Малижене, Гусинка, Куп'янськ, Маначинівка, Чугуїв, Липці, Довжок, Валки, які пов'язані з його іменем. У Бабаях місцеві жителі й досі п'ють воду з джерела Пандниного, а Грицьків яр у Малижені був улюбленим місцем відпочинку філософа. Але особливо любив Сковорода місцевості навколо Іванівки (раніше — Сковородинівка), описуючи її як гористий край, уповнений лісами, садами, пагорбами та джерелами — своєю останньою святинею. Краєвид справді захоплює дух, сонячні долини відкриваються з пагорбів і запрошують відвідувачів своїм теплом і спокоєм. Місце всіяне численними балками, колодами та посадками, що додає йому шарму. Село Сковородинівка залишило незабутнє враження своєю винятковою житловою забудовою, оточеною пишними садами та доглянутими клумбами. Вулиці також були бездоганно доглянуті. Сковородінови пояснюють це внеском дяді Гриші в будівництво доріг і дахів, про що вони залюбки жартують.

Центральна точка шляху лежить в межах заказника в селі Сковородинівка, площею майже двадцять гектарів. Біля підніжжя схилу струмка розташована резиденція поміщика Ковалевського, який завжди тепло приймав філософа. Нижче знаходиться скромний ставок, а далі — дамба та додатковий ставок, який у просторіччі називають «Панські Штани». За цим ставком ліс.

У лютому 2022 року Україна пережила повномасштабне вторгнення російських військ, у результаті чого були втрачені численні архітектурні скарби, зокрема в Харківській області. Старовинні будівлі Національного музею Сковороди разом із прилеглими спорудами в селі Сковородинівка були знищені ракетним обстрілом. Однак влада використала 3D-сканер для створення цифрової копії музею, що значно прискорило процес реставрації. Незважаючи на пошкодження, пам'ятник філософу в селі Сковородинівка, на щастя, вцілів і відтоді був відреставрований у Харкові. Завдяки досвіду спеціалістів скульптуру оновлено до 300-річчя від дня народження Григорія Савича.

В експозиції музею можна знайти оригінальний посох, який філософ носив, подорожуючи Слобожанщиною. Один із стрижнів прикрашений родимкою, яка символізує мудрість, а інший висічений у вигляді спіралі, що символізує ріст. У верхній частині кожної шипки є рука, що тягнеться до неба. Легко уявити філософа, який сидить під розлогим дубом, затишно вмоствившись у м'якій запашній траві, і з любов'ю різьбить ці палиці. Його впізнавали місцеві жителі в сільських хатах, на степових згарищах, у корчмах і на ярмарках, а звістка про його приїзд поширювалася з села до села. Філософ нічим не відрізнявся від інших мандрівників, але його педагогічний талант виявився в Харківському колегіумі, де він викладав своїм студентам поетику, синтаксис, латинську та грецьку мови.

Мирно й весело йшов Сковорода курними дорогами України, розважаючи свій розум розмаїттям хвилюючих і захоплюючих думок, переживаючи різноманітні емоції. Однак він ніколи не забував, що його остання дорога була невідворотною, і залишався постійно готовим до неї. Прохолодною і прохолодною осінню 1794 року Григорій Савич повертається в Пан-Іванівки після Хотетового на Орловщині. Легенда розповідає, що одного ранку Ковалевський виявив Савича, який займався особливим завданням — зосереджено й мовчазно копав яму неподалік від дуба Сковороди. — Що ти робиш, друже Григорію? — поцікавився Ковалевський.

— Пора, друже, завершувати подорож, — відповів Савич. Викопавши власну могилу, філософ одягнув свіжу сорочку і мирно помер у неділю, 9 листопада, у маленькій кімнаті із західним вікном.

Коли хтось перетинає високу частину парку, він натрапить на місце спочинку відомого філософа. На надгробку філософа, розташованому біля великого гранітного валуна, є епітафія «Світ ловив мене, але не спіймав». Протягом усього свого життя філософ намагався звільнитися від клейкої спонтанності світу, але він постійно опинявся в пастці власних страждань і тривог. Можливо, це почуття, яке перегукується з кожним із нас.



Рис. 3.7. Речі Г.С. Сковороди у музейній експозиції.

Варіанти сувенірної продукції для туристів:

- Одяг філософа – дорожня сумка, флейта, капелюх, посох тощо.
- Путівник філософа з його думками (цитатами).
- Збірник праць Г.С. Сковороди.
- Улюблені страви Г.С. Сковороди – сир «пармезан».

Сувенірна продукція надає туристам унікальну можливість відчутти елементи повсякденного життя Г.С. Сковороди. Завдяки цим продуктам відвідувачі можуть зануритися в досвід і відчутти, як це могло б бути за життя Григорія Савича.



Рис. 3.8. «Паспорт туриста» для трекінгового маршруту Харківщиною «Шляхами Сковороди»

На всьому маршруті ми визначили важливі точки, де можна було б створити пункти реєстрації туристів. Мандрівники зможуть записати свій проїзд через «паспорт мандрівного філософа» в кожному з цих місць. Сковородинівка – це прихована перлина Слобожанщини, і ми прагнемо, щоб вона здобула визнання та захоплення у всьому світі. Запропонований нами трекінговий маршрут спрямований на досягнення цієї мети.

ВИСНОВКИ

Після виконання письмової роботи автор дійшов наступних висновків:

1. Спортивний туризм - це вид активного відпочинку і туризму, що відбувається в природних умовах. Він передбачає проходження спортивних маршрутів і подолання перешкод у навколишньому середовищі, таких як вершини, пороги, каньйони, печери та болота, використовуючи спеціальне обладнання та техніку. Спортивний туризм орієнтований на природу і підпадає під парасольку активного туризму разом із спортивно-оздоровчим туризмом та екстремальним туризмом. Пригодницький туризм охоплює всі ці категорії.
2. Еволюція всесвітнього простору, присвяченого туризму та спорту, стала можливою завдяки різноманітним ініціативам. Серед них найбільш масштабним і масштабним є проект туристичних стежок. Яскравими прикладами є Аппалачська стежка, Трансканадська стежка, транс'європейські пішохідні стежки, відома Непальська стежка та Стежка інків тощо. У результаті значна частина суші Землі охоплена різноманітними туристичними та спортивними проектами та програмами. Піші та туристично-спортивні маршрути можна знайти на всіх континентах і природних середовищах нашої планети, що підтверджує твердження про те, що спортивний туризм є загальносвітовим явищем.
3. Для визначення загальних закономірностей та унікальних характеристик туристично-спортивної діяльності на регіональному рівні було проведено ретельний аналіз системи спортивного туризму в конкретній країні. На прикладі України було оцінено функціональність і структуру цієї системи з акцентом на виявленні її відмінних особливостей. Протягом історії Україна розробила власну організаційну та управлінську структуру для спортивного туризму, створивши основу для зростання та розвитку цієї важливої соціально-економічної діяльності.
4. Було проведено ретельне обстеження різноманітних рекреаційно-

туристичних ресурсів, які є невід’ємною частиною розвитку спортивного туризму в Україні. Територія країни може похвалитися великою кількістю потенційних ресурсів для туризму, причому певні групи ресурсів є особливо винятковими для розвитку спортивного туризму.

5. Незважаючи на величезні можливості та значні соціально-економічні вигоди, які дає спортивний туризм в Україні, особливо в Харківській області, він залишається недостатньо розвиненим. Перешкоди для його зростання впливають насамперед з економічних труднощів суспільства, відсутності уряду та недостатньої громадської підтримки, а також недосконалої нормативно-правової бази, яка не відповідає поточним реаліям. Крім того, внутрішні організаційні проблеми в рамках спортивного та туристичного руху накопичилися протягом багатьох років, що ще більше сприяє нерозвиненості спортивного туризму.
6. Для підвищення конкурентоспроможності Харківської області в туристичній галузі необхідно започаткувати програму активного просування спортивних послуг. Крім того, необхідна цілеспрямована підготовка кадрів, відродження механізмів підтримки місцевого самоврядування та підвищення інвестиційного потенціалу туристичної галузі.
7. Розвиток спортивного туризму значною мірою залежить від створення інноваційних туристичних маршрутів у Харківській області. Для цього наша команда запропонувала реалізацію нового водного маршруту, який проходить паралельно річці Оріль. Крім того, ми запропонували новий трекінговий маршрут «Стежками Сковороди» в Харківській області, який стане першим пішохідним маршрутом такого роду в Україні. Обидва ці варіанти є фінансово економічними та пропонують багатогранний досвід, включаючи щоденну фізичну активність та різноманітні додаткові послуги. Ці маршрути також добре структуровані, забезпечуючи всебічний і збагачуючий досвід для туристів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України, стосуються розвитку та підготовки готельної інфраструктури по проведенню в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу »№2 2468-УІ, 8 липня 2010 р.
2. Закон України «Про захист прав споживача» № 1023-ХІІ від 12.05.1991 р.
3. Закон України «Про курорти» № 2026-ІІІ, 5 жовтня 2000 р.
4. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності »№ 1775-111, 1 червня 2000 р.
5. Закон України «Про підприємництво» № 698-ХІІ від 07.02.1991 р.
6. Закон України «Про стандартизацію» № 2408-ІІІ, 17 травня 2001 р
7. Закон України «Про туризм», від 15.11.2003 р. №1282-УІ, Державна служба туризму та курортів України. Законодавство / Державна служба туризму та курортів України. // [Електроний ресурс] - Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua>
8. Бейдик О.О. Україна: стратегія розвитку національного туризму: навчально-методичний посібник / О.О.Бейдик. - К.: Обрії, 2009. - 228 с 32
9. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / В.А.Смолій, В.К.Федорченко, І.Цибух; за заг. ред. В.К.Федорченка; Київський ун-т туризму, економіки і права. - К.: Слово, 2006. - 327 с.
10. Єдина спортивна класифікація України на 2010-2014 роки. Частина П. - К., 2010. 232 с.
11. Колотуха О.В. Геопросторова організація спортивного туризму: Монографія. - Кіровоград : ФО-П Александрова М.В.: 2015. - 448 с.
12. Колотуха О.В. Спортивний туризм та його типологія (навчально-методичний посібник) / О.В.Колотуха. Кіровоград, 2013. - 64 с.
13. Конституція України, 28.06.1996 р. - К.: Поліграфіст, 2006. - 120 с.
14. Корнеєв С.Е. Міжнародно-правове регулювання туристичної діяльності: [підручник] / С.Е. Корнеєв, О.Н. Викулова - К.: Туризм: право та економіка, 2005. - 232 с.

15. Крачило Н. П. Краєзнавство і туризм: Навч. посібн. / Н. П. Крачило. – К.: Вища школа, 1994. – 191 с.
16. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг: геопросторові аспекти: навчальний посібник / О.О.Любіцева. - 3-є вид., перероб. і допов. - Київ: Альтапрес, 2006. - 430 с, 155
17. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: навчальний посібник / М.П.Мальська, В.В.Худо, В.І.Цибух. - К., 2004. 272 с.
18. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: Навчальний посібник. - Київ: ЦНЛ, 2004. - 272 с.
19. Маринін М.М. Туристичні формальності та безпека у туризмі: [підручник] / Маринін М.М. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. - 230 с.
20. Олійник Я. Б. Теоретичні основи туризмології: Навч. посібн. / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 316 с.
21. Пазенок В. С. Туризмологія: концепти теорії туризму // Туризм: теорія і практика. – К., 2005. – № 1.
22. Пазенок В. С. Туризмологія: методологія формування теоретичних засад // Туризм на порозі ХХІ століття: освіта, культура, екологія. – К., 1999.
23. Смолій В. А. та ін. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух; за заг. ред доктора пед. наук, проф. В. К. Федорченка. – К.: Слово, 2006. – 372 с.
24. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: Підручник / За заг. ред. В.Ф.Орлова. - К.: Грамота, 2006. - 264 с.: - Бібліогр. 260 с.
25. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: монографія / В.К.Федорченко, В.С Пазенок, О.А.Кручек та ін. К., 2013. - 368 с.
26. Указ Президента України «Про підтримку розвитку туризму в Україні» № 127, 2 березня 2001.
27. Указ Президента України: «Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україну № 136/2007, 21 лютого 2007 р.;
28. Федорченко В. К. Туристичний словник-довідник / В. К. Федорченко, І. М. Мініч. – К.: Дніпро, 2000. – 160 с.
29. Федорченко В. К. Філософія туризму: Навч. посібн. / За ред. В. К. Федорченка, В. С. Пазенка. – К., 2004.

30. Фокін С. П. Спортивний і спортивно-оздоровчий туризм: питання термінологічного апарату // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту: Наук. монограф. / За ред. проф. С. С. Єрмакова. – Харків:ХДАДМ (ХХП), 2006. – С. 88 – 90.
31. Фокін С. П. Спортивний туризм: Конспект лекцій / С. П. Фокін. – К.: КУТЕП, 2005. – 141 с.
32. Шевчук Л.Т. Соціальна географія: навч. посіб. / Л.Т.Шевчук. - К.: Знання, 2007. - 349 с.
33. Шипко А.Л. Об'єкт наукового дослідження - дитячий туризм / А. Шипко. // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2007. - № 20. - С. 3-4.
34. Шипко А.Л. Родовидовий аналіз сучасного туризму / А.Л. Шипко. // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Науково- теоретичний збірник. - Переяслав-Хмельницький, ПП «СКД», 2008. - Спеціальний випуск. С. 146-151.
35. Щур Ю. В. Спортивно-оздоровчий туризм: Навч. посібн. / Ю. В. Щур, О. Ю. Дмитрук. – К.: Альтерпрес, 2003. – 232 с.
36. Щур Ю.В. Спортивно-оздоровчий туризм: навч. посібник / Ю.В. Щур. - К.: ТОВ „Альтерпрес”, 2003. - 230 с.
37. Явкін В.Г. Проблеми географії та менеджменту туризму. Навчальний посібник / В.Г.Явкін, В.П. Руденко, О Д. Король. - Чернівці, 2006 - 260 с.
38. Boorstin D. The Image: A Guide to Pseudo-Events in America / D. Boorstin. – Harper, New York, 1994. – 452 p.
39. Chicora Foundation [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.chicora.org/programs.html.
40. Concepts, Definitions, and Classifications for Tourism Statistics. Technical Manual No. 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284401031>.
41. Getz D. Event management and event tourism / D. Getz. – New York: Cognizant, 2005.
42. Hall C. M. Tourism planning: policies, processes and relationships / C. M. Hall. – Harlowe, England: Prentice-Hall, 2000. – 547 p.

43. Natsional'ne turystychnе upravlinnya Ches'koyi Respubliky [National Tourist Board of the Czech Republic] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.czechtourism.cz/informace-oczechtourism/statut/>.
44. New World Heritage sites 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://whc.unesco.org/en/review/94>.
45. Sport and Adventure Tourism. Simon Hudson. Routledge, 2003. Pp. 324.
46. Sport tourism destinations: issues, opportunities and analysis. James E.S. Higham. Butterworth-Heinemann, 2005. Pp.300. Includes bibliographical references and index.
47. Sport tourism. Joy Standeven and Paul de Knop. Human Kinetics, 1999. Pp. 367. Includes bibliographical references and index.
48. Sport tourism: concepts and theories. Heather J.Gibson. Taylor & Francis Group, 2004. Pp. 224.
49. Sports tourism: participants, policy and providers. Mike Weed and Chris Bull. Butterworth-Heinemann, 2004. Pp. 241.
50. Tourism services – Requirements for the provision of professional tourist guide training and qualification programmes : EN 15565:2008. 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.en-standard.eu.
51. Tourism services – Travel agencies and tour operators – Terminology: EN13809:2003. 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://standards.iteh.ai/catalog/standards/>.
52. Tourism: Rethinking the Social Science of Mobility. C. Michael Hall. Harlow: Pearson Education, 2005. Pp. 448.
53. UNESCO Yearly Publication [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://whc.unesco.org/en/documents/?action=list&date_publication=2020.
54. «Visit Ukraine in the future»: українські готелі в гарячих точках просять світ про підтримку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://visitukraine.today/uk/blog/214/visit-ukraine-in-the-future-ukrainski-goteli-vgaryacix-tockax-prosyat-svit-pro-pidtrimku>.
55. World Heritage and Best Practices [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://whc.unesco.org/en/review/67>.

АНОТАЦІЯ

Філіментєва О.В. Перспективи розвитку спортивного туризму в Харківській області.

Випускна робота магістра присвячена розробці програми спортивного туризму в Харківській області. Перший розділ містить теоретичні аспекти розвитку спортивного туризму. Другий розділ присвячений аналізу спортивного туризму в Харківській області. Розглянуто проблеми та перспективи розвитку спортивного туризму в Харківській області. Третій розділ присвячений розробці нових маршрутів спортивного туризму в Харківській області. Для цього було розроблено новий водний маршрут по р. Оріль. Також автор запропонував трекінговий маршрут «Стежками Сковороди» в Харківській області. Маршрути структуровані, пропонують збагачуючий досвід для туристів.

ANNOTATION

Filimenteva O.V. The prospects of sports tourism development in the Kharkiv region.

The Master's thesis analyzes the development of sports tourism in the Kharkiv region. The first chapter provides the theoretical aspects of the development of sports tourism. The second chapter is devoted to the analysis of sports tourism in the Kharkiv region and also considers the problems and prospects of the development of sports tourism in the Kharkiv region. The third chapter deals with to the development of the new routes of sports tourism in the Kharkiv region. For this purpose, a new water route along the Oril River was developed. The author also proposed a trekking route "Trails of Skovorody" in the Kharkiv region. The routes are structured, offering an enriching experience for tourists.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства
Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень)
другий (магістерський)
Спеціальність 242 «Туризм»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
туристичного бізнесу
та країнознавства
доц. Парфіненко А.Ю.

“ ” _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)
Філіментєвої Ольги Валеріївни

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: «Перспективи розвитку спортивного туризму у Харківській області»

Керівник роботи к.і.н., доц. Посохов Іван Сергійович
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від 07.08.2023 року № 4002-5/1675

2. Строк подання студентом роботи 1.12.2023 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

- Визначити основні поняття, функції та місце спортивного туризму в класифікації туризму
- Схарактеризувати основні види спортивного туризму
- Вивчити нормативно-правове забезпечення розвитку спортивного туризму в Україні
- Розглянути зарубіжний досвід розвитку спортивного туризму
- Проаналізувати ресурсне забезпечення розвитку спортивного туризму України
- Дослідити інфраструктуру спортивного туризму країни
- Проаналізувати сучасний стан розвитку спортивного туризму Харківської області
- Обґрунтувати проблеми розвитку спортивного туризму України
- Обґрунтувати пріоритетні напрямки розвитку спортивного туризму

- Запропонувати впровадження нових маршрутів спортивного туризму

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Розділ 1. Теоретичні основи розвитку спортивного туризму
2	Розділ 2. Аналіз розвитку спортивного туризму у Харківській області
3	Розділ 3. Перспективи розвитку спортивного туризму у Харківській області

5. Дата видачі завдання 3.09.2023 р.

Студент

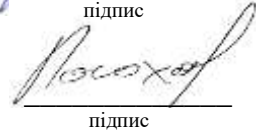


підпис

Філіментєва О.В.

ініціали, прізвище

Керівник роботи



підпис

Посохов І.С.

ініціали, прізвище

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну магістерську роботу студента
спеціальності 242 «Туризм»

О.В. Філіментєва

на тему: «Перспективи розвитку спортивного туризму у Харківській
області»

Інтенсивний розвиток туризму відіграє важливу роль у вирішенні соціальних проблем. У багатьох країнах світу саме за рахунок туризму виникають нові робочі місця, підтримується високий рівень життя населення, необхідність розвитку сфери туризму сприяє підвищенню рівня освіти, впровадженню нових засобів поширення інформації тощо. Україна має величезний потенціал розвитку туристичного сектору. Однак він у значній мірі не реалізований. Відтак, існує нагальна потреба в комплексних дослідженнях та концептуальних наукових обґрунтуваннях напрямів та конкретних завдань перспективного розвитку регіонів.

Таким чином, студент обрав об'єктом свого дослідження малодосліджену, але дуже актуальну тему.

У своїй праці автор здійснив аналіз теоретичних основ індустрії туризму, зробив комплексну оцінку рівня розвитку туризму в Україні та окремих регіонах, а також за видами туризму. Ці результати можуть бути використані місцевими підприємствами, що зайняті у туризмі.

Не викликає заперечень структура дослідження, яку відзначають логічність і послідовність. Це дало можливість з належною повнотою охопити основні аспекти теми.

Безсумнівно, О.В. Філіментєва доклала чималих зусиль, аби реалізувати поставлені завдання. Значною мірою вона досягла поставленої мети. Особливо відзначимо роботу автора над 2 та 3 розділами магістерської роботи.

Є незначні недоліки в оформленні роботи (стилістичні помилки), а також незначні недоліки в оформленні довідкового апарату.

Втім, зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи О.В. Філіментєвої, що може бути допущеною до захисту в ЕК та заслуговує на позитивну оцінку.

Науковий керівник



доц. І. С. Посохов

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна
61022, Харків, майдан Свободи, 6
29 листопада 2023 року

Державній екзаменаційній комісії
із захисту дипломних робіт студентів
спеціальності 242 «Туризм»

ЗОВНІШНЯ РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну магістерську роботу
студентки спеціальності 242 «Туризм»

О.В. Філіментєвої

на тему: «Перспективи розвитку спортивного туризму у Харківській області»

На сьогоднішній день, спортивний туризм стає все більш вагомим сегментом світової туристичної галузі. Дослідження, проведені UNWTO у 2022 році (Global Report on Adventure Tourism), виявили, що прибуток від туристичних подорожей з активними засобами пересування склав 263 млрд. доларів, що становило 18,7% прибутків світового туристичного ринку, а 42% усіх міжнародних туристів зазначили однією з цілей подорожі саме активний, пригодницький туризм. З огляду на це, тема кваліфікаційної магістерської роботи набуває особливого наукового значення і актуальності.

Автор опрацював значну кількість літератури. Серед джерел, які використовувалися, є й законодавчі та нормативні документи, статистична звітність Держкомстату України, публікації зарубіжних і вітчизняних авторів з проблеми, дані міжнародної статистики тощо.

Автор не лише розглянув особливості розвитку спортивного туризму в світі, але й провів аналіз розвитку спортивного туризму в Україні та Харківській області зокрема, а також обґрунтував напрямки використання зарубіжного досвіду в розвитку спортивного туризму України та Харківщини, а також надав рекомендації з покращення розвитку туристичної діяльності в регіоні.

Не викликає заперечень структура дослідження, яку відзначають логічність і послідовність. Це дало можливість з належною повнотою охопити основні аспекти теми.

Даючи в цілому високу оцінку роботі О.В. Філіментєвої, тим не менш, зробимо й деякі зауваження. Так, на нашу думку, варто було б здійснити більш детальний аналіз стану наукової розробки проблеми. Є незначні недоліки в оформленні роботи.

В цілому ж, кваліфікаційна магістерська робота О.В. Філіментєвої «Перспективи розвитку спортивного туризму у Харківській області» відповідає вимогам до такого роду праць і заслуговує на оцінку «добре».

Рецензент:

к.г.н., доцент кафедри
міжнародних економічних відносин
імені Артура Голікова



Олена ХАНОВА